
Ben Jonson

SEIANUS BUKÁSA

(Bemutatták 1603-ban a Király emberei)

Szín: Róma.

SZEREPLŐK:

TIBERIUS caesar, Livia fia, id. Drusus apja (játszta Shakespeare)

SEIANUS (játszta Burbage)

ARRUNTIUS, szenátor

SILIUS, hadvezér

SABINUS, szenátor

LEPIDUS, szenátor

CORDUS, történetíró (ellenzékiek)

TERENTIUS, Seianus barátja

LATIARIS, följelentő

MACRO, a pretoriánus gárda parancsnoka

AGRIPPINA, Germanicus özvegye, Augustus unokája, Nero,
ifj. Drusus és Caligula anyja

PRAECO

HÍRNÖK

id. DRUSUS, Livia férje; NERO, ifj. DRUSUS, CALIGULA, Germanicus
fiai; GALLUS, szenátor;

REGULUS, konzul; LACO, órparancsnok; EUDEMUS, orvos; RUFUS;

VARRO, konzul, Seianus híve; COTTA; AFER, szónok; HATERIUS,

szónok; SANQUINIUS, POMPONIUS, POSTUMUS, följelentők; TRIO,

konzul; MINUTIUS, SATRIUS, NATTA, OPSIUS, följelentők;

LIVIA, id. Drusus felesége, Seianus szeretője; SOSIA, Silius felesége;

TRIBUNUS parancsnokok; LIKTOROK; PAP.

I.

(be Sabinus és Silius)

SABINUS: Üdv, Caius Silius!

SILIUS: Titius Sabinus, üdv!

Ritkán jársz az udvarnál.

SABINUS: Jól se járok.

SILIUS: Igaz: az udvar nem a mi világunk.

SABINUS: Nem, Silius, nem vagyunk jó szervezők;

Nem műveljük a szép művészetet,
Mely a kor kegyelt kedvencévé tenne.
Nincs több váltás arcunk, se villás nyelvünk,
Se nyálkás testünk, mely jól felragad
Csigamód a festett falra; hogy hasmánt
Felkússzunk a magas polcra, ahonnan
Rossz szolgálaként majd úgyis leesünk.
Nincs bűnünk, így nagyság se fenyeget;
Udvari, állami szép hivatalt
Gaztettek árán soha nem szereztünk;
Sötét titok nem éget, nem fizetnek
Érte sápadt elkövetők, de éber
Gyanújuktól sem kell félnünk; nem áll
Érdekünkben, hogy kiforgassuk őket
A vagyonukból. Az efféle rangért
Mi nem tülekszünk.

(be Satrius és Natta)

SILIUS: Bezzeg az a két

Illető.

(be Latiaris)

SABINUS: Üdv, jó rokon, Latiaris.

SILIUS: Satrius Secundus és Pinnarius Natta.

Seianus kliensei, becses tervek
Tudói; ha kitépve napvilágra
Jutna rejtélyes szívük, nem akadna
Ócska bűn, melyhez törzsük nem növesztett
Kellő tagot. E kettő hazudik,
Hízeleg, esküszik, rágalmaz, és
Mosolyogva elárul; majd bevádol,

S halált kér rád a birtokaidért.
A torkod besúgással vágja el;
A palota füstjét pénzért eladja;
Nevet, ha az úr is, izzad, ha ő is;
Fázik, melege van, ahogy az úrnak;
Kedvet, ruhát az úr szerint cserél;
Figyeli, mint az őrszem a napórát,
Híven a türkizt az úr gyűrűjében;
Rozzant, délceg, amint az úr; s dicséri
Ha sárgát pössent, vagy ha hegyeset köp,
Ha könnyű széke van, ha jókat szellent;
Figyelmét semmi el nem kerüli.

SABINUS: Haj!

Mindez alig érdemel említést
Ahhoz képest, ami még aljasabb,
Sunyibb hízelgés fertőzi a kort.
Mert nemcsak köznemeseink buzognak
Jólétükért ilyen dögletes módon:
De konzulok, praetorságot viselt
Férfiak, s megannyi szürke szenátor,
Ki hónapszám lapít, majd hirtelen
Felpattan, s beterjeszt valami mocskos,
Szolgalelkű törvényjavaslatot;
Úgyhogy Tiberius elmenőben gyakran
Így kiáltott: „Ó, rabszolga-lelkű
Ember-faj!” Mert még ő is – a szabadság-
Jogok hírhedt ellenzője – utálja
Ezt a csúszó mázó törleszkedést.

SILIUS: Hát, úgy kell nekünk, s az is, ami jön még.

Gőgünk, fegyverkezésünk, gyűlölségünk
Kiváltotta az istenek haragját;
Pár tucat éve szabadnak születünk,
A hódított világ gazdáiként;
Egy urunk volt, ennen indulatunk,
Annak vetettük alá jogainkat;
Egy ember kénye-kedvének utóbb,
Aztán soknak: egy lakájnyelvű kém
Ha följelent, rajta, és rajtatok,

Vagyonunk, éltünk fölött úr lehet.
Gyanús a nézésünk, s a szavaink,
Bármily szelídek, bűnünket takarják;
Álmodni sem merünk, se gondolkodni
Nemsoká: az is felségárulás lesz.
SABINUS: A spiclinek a zsarnok jogot ad,
S az az áldozatból gyilkost farag.
(be Cordus és Arruntius)

Üdv, Cremutius Cordus.
CORDUS: Üdv, uram.
(Latiaris és Natta összeség)
NATTA: Ki jött Sabinushoz?
LATIARIS: Bizonyos Cordus.
Római polgár, annaleseket
Ír újabban, azt mondják, tehetséges.
NATTA: És kiről ír?
LATIARIS: Azt hiszem, Pompeiusról,
Caius Caesarról s a mostaniakról.
NATTA: És a mostani helyzetben hol áll?
Germanicus pártján? Vagy Drususén?
Vagy a mienkén?
LATIARIS: Most még nem tudom.
NATTA: A jelen kor eléggé kényes téma.
Láttál belőle netán valamit?
LATIARIS: Nem én; de nemsokára közreadja.
NATTA: Cordus, azt mondod?
LATIARIS: Igen.
(mindketten el)
SABINUS: Az idők

Mások, Arruntius.
ARRUNTIUS: Nem. Az emberek,
Azok mások. Szánalmasak, silányak
Vagyunk, elfajzottak dicső atyáink
Törzsökétől. Hol van az isteni
Cato lelke? Mikor Caesar gonosz volt,
Ő mert jó lenni; és volt ereje
Szabadon halni, szolgaként nem élni.
Hol a hú Brutus, ki (beígért kegyektől

Meg nem szédülten) oly bátran döfött
Tőrével szörnyeteg szívébe annak,
Ki szolgasorsra szánta a hazát?
Távoztak a fényből. Szent szellemük
Összekotort hamvaik közt az urna
Mélyén nyugszik, és a mai kebelben
Örök tűzüknek szikrája sem izzik,
Szalmaláng van és füst; darvadozunk,
Semmi római bennünk, semmi jó,
Semmi merész. Cordus jól mondta ki:
„Cassius volt az utolsó római.”

SABINUS: Drusus úr jön.

(Drusus átvonul a színen, Haterius kíséri)

HATERIUS: Drusus herceg! Utat!

SILIUS: Én kedvelem.

ARRUNTIUS: Mulatós, léha ifjú,
Nem bíznék benne.

SABINUS: Ifjú és bohó,
Majd kinövi. Úgy látom, napra nap
Nemesebb módon viseli magát;
S a nép lelkét úgy nyeri meg, amint
Az apja elveszíti. Kedvelem,
Főként mert Seianusszal szembeszáll.

SILIUS: S én, mert Germanicus három fia
Íránt jó szívvel van; ami világos
Elmére és nemes lélekre vall:
Nem irigylí apjuk dicső nevét.

ARRUNTIUS: E név éltében-holtában az ádáz
Irigység fölé magaslott. Ember volt!
Ha maradt a régi virtusnak magva,
Őbenne élt.

SILIUS: Tán a gyümölcse inkább,
Arruntius. Sabinus meg én közelről
Ismerhettük, és tanúskodhatunk
Híveiként (ő barátjának hívott).
A virtus volt maga; tettei
Természetében inkább isteni,
Mint emberi; teste is éppen oly szép,

Mint szelleme, arca éppen oly fényes,
Mint híre. Úgy élt rangjával – szelíden,
Komolyan és méltóságteljesen –
Hogy ne sértsen mást, és ne tömjénezzze
Önmagát. Pompa, dísz a temetésén
Kevés volt; de volt becsületes bánat,
Csöndes gyász, mit megrendült katonák
(Kik könnyet csak foglyuk szemében látnak)
Éreznek ily veszteség esetén.

CORDUS: Ha alakjukat, korukat, haláluk
Módját és helyszínét megfontolom,
Nagy Sándorral vonhatnám párhuzamba:
Mindkettő szép volt, magas származású
Alig harminc, és messze idegenben
A sajátjaik végeztek velük.

SABINUS: A haláluk talán hasonlatos.
De méltatlanul hasonlítanád
Életét ama kéjsóvár, szeles,
Szédült, beborozott makedonéhoz.
Ami abban jó volt (a sikerek,
A vitézség), az Germanicusé is;
De a régi rómaiakból benne
Még megmaradt Pompeius méltósága,
Caesar szelleme, Cato tisztasága,
Brutus bölcsessége, s mindeme virtus,
(Mely másban külön is tündökletes volt)
Őbenne egyé vált. Ő volt a jóság;
S dicséretünk, akár számos folyó,
Egy apadatlan forrásból fakad,
És bőven árad, egyre.

ARRUNTIUS: Túl nagy is volt
A korhoz, s ezt tudták azok, akik
Elvették tőlünk.

SABINUS: Kiemelkedett,
És szerették; van erre régi fortély,
(Mivel rendesen él a hatalom)
Hogy elkaszálják: tetszetős ürüggyel
Háborúba vagy követségbe küldik,

Hol elfonnyad idegen ég alatt,
S hétrét hajlik – ezt is tették vele.
Tiberius meg a finom nagyasszony
Ráküldött segítőket, hogy piszkálják,
Hogy lázadást szítsanak; lefitymálják
Nagy tetteit, pimaszul eltagadják
Parancsait; hogy felségárulást
Bizonyítsanak rá. De mind kivédte
Bölcsen a cselfogást – hát ravasz mérget
Szereztek, hogy a művet betetőzzék.
(*be Seianus, Satrius, Terentius etc – átvonulnak a színen*)

CORDUS: Itt jön Seianus.

SILIUS: Lesz itt görnyedés,
Hasra rogyás, figyeld csak.

ARRUNTIUS: Csúszómászók.

SEIANUS: Láttam őket. Elég. Mondjad.

SATRIUS: Uram,
Van itt egy római úr, aki venne...

SEIANUS: Neve is van?

SATRIUS: Méltóságos uram:
Eudemus, Livia orvosa,
Drusus nejéé.

SEIANUS: Mondd tovább. Tehát
Venne...

SATRIUS: Egy tisztí rangot, jó uram.

SEIANUS: És mennyit ad?

SATRIUS: Ötven szeszterciust.

SEIANUS: És a fickó Livia orvosa?

SATRIUS: Igen, uram. S a válaszod?

SEIANUS: Mire?

SATRIUS: A tisztí rangra. Ezt az úriembert
Kedvelni fogod, ha megismered;
És híveddé teszed az adománnyal.

SEIANUS: Adja a pénzét, s hozzá a nevét.

SATRIUS: Méltóságos uram, köszönöm.

SEIANUS: Várjál.

Ismered ezt a fickót? Tanult ember?

SATRIUS: Úgy hírlík, uram; csavaros eszű.

SEIANUS: Vezesd hozzám a keskeny kisszobába,
És hagyj magunkra, bizalmas panasz
Dolgában kérem tanácsát. – Eredj.
(*Seianus, Satrius, Terentius etc. el, Seianus két-három kliense marad*)

ARRUNTIUS: Még egy? Megint? Ó, csúszó-mászó lett ma
A becsület! Ó, látod ezt, te Nap,
S mi látunk téged még? Veszítse el a nappal
Világát, ha az ember elveszíti
Szégyenérzetét, s üres életéért
Elárulja értelmét életének.

SILIUS: Ha Jupiter ront, Seianus javít.
Udvari isten, s ha fő-, derék-, térd-
Hajlításokkal elnyerik kegyét,
Többet tehet, mint minden églakó
Ezer hekatombáért. Napunk-éjünk
Ő szabja meg; Pokol-Elízium
Egy pillantása; alvilági bírák,
Fúriák, kénkő? Áh! Egy fintorában
Ott lakik mindez; és egy mosolya
Túlszárnyal bármely költői nyavalygást:
Nektár, árnyas liget...

ARRUNTIUS: Fiú-cseléd.
Ismertem Caius asztalánál: pénzért
Prostituálta sűrűn-használt testét
A fő-ínyenc, dagadt Apiciusnak;
Akkoriban hírhedt hím-rima volt.

SABINUS: Most a nagy arcok közt a második.
Társ a Birodalom élén, a képét
Tiberiuséval egy zászlóra festik;
Rendelkezik címek-rangok fölött:
Kormányzó, centurió, tribunus,
Praetor, konzul – akiről eddig Róma
Szava döntött – most az ő áruja.
Házába gyűlik mind a földnek kincse –
Vagy harácsa.

SILIUS: Nemrég katonai
Erőre is szert tett. Mert összevont
Egy táborba minden pretoriánust,

S ő a parancsnok. Azzal, hogy a szétszórt
Seregben hamar kész a zendülés;
Ha hirtelen műveletre van szükség,
A csapatok egyesült ereje
Hatékonyabb; s a katonák fegyelme
A várostól távol megbízhatóbb.

SABINUS: A táborban szépen szervezkedik.

Név szerint szólítja a katonát,
A java harcost lakomára hívja,
S az megy – hasznáért, nem is szeretetből.
Ő, bár nyíltszívű, kedves sose volt,
Sötét célja végett most bőkezű,
Szinte pazarló, ha ambícióját
Segíti így.

ARRUNTIUS: Van még ambíciója?

Van tán még egy lépcsőfok fölfelé?
Magasabbra? Mi akar lenni még?

SILIUS: Imperátor.

ARRUNTIUS: A cím Tiberiusé
Marad, remélem, bár kihull kezéből
A hatalom.

SILIUS: No persze, amíg él.

ARRUNTIUS: Ha meghal, Drusus jön. S ha ő bukik,
Jön Germanicus bátor ivadéka,
Három szám szerint; sok (sok?) hogy kelepcét
Állítson nekik.

SABINUS: Fondorlatai
Mélyét nem ismerem; a jelenen
Nyilván túlmutatnak.

ARRUNTIUS: Az istenekre!
Ha tudnám, hogy ily aljasságot tervez,
Kettévágnám karddal a koponyáját,
S megbizonyosodván, a két kezemmel
Szórnám szét lüktető agyvelejét,
Miszlikbe szedném azt a kígyófészket.

SABINUS: Figyelnek ám, Arruntius.

ARRUNTIUS: Pokol!
Megmondom én a gazdájuknak is!

(Seianus kliensei felé fordul)

Urak! Ide se néztek?

SABINUS: Csöndesedj.

(be Satrius és Eudemus)

SATRIUS: Egy perc, és itt lesz. Sétáljunk kicsit.

Eltűnődteél, Eudemus?

EUDEMUS: Nem, uram.

(félre) Mért pécézett ki éppen engem így?

Jupiter és Apolló hozza jóra.

SATRIUS: Megcsinálod a szerencséd, Eudemus,

Ha erre utat és módot találsz.

Csak ismerd ki a kedvét – akkor, hidd el,

A legnemesebb lelkű rómaid...

(be Seianus)

SATRIUS: Óméltósága.

SEIANUS: Nos, jó Satrius.

SATRIUS: Ez az az úriember, uram.

SEIANUS: Ez?

Add a kezed, hadd ismerkedjünk össze.

Mondják, tanult ember vagy, sőt, tudós;

S örvendek, hogy a szükség kényszerít,

(Bármily fájó az ok, bármily nehéz)

Tehetségedhez folyamodni. Ej,

Ki ez? Satrius... *(Satrius el)*

Uram, panaszom van,

Mely segélyért kiált. Neved: Eudemus?

EUDEMUS: Igen.

SEIANUS: Hogy?

EUDEMUS: Igen, uram.

SEIANUS: Úgy hallottam,

Livia hercegnő orvosa vagy.

EUDEMUS: A kezelőorvosa, jó uram.

SEIANUS: Akkor egy királyi hölgyet kezelsz.

EUDEMUS: És szép hölgyet, uram.

SEIANUS: A női nem

Vagy tényleg szép, vagy szép akarna lenni;

Aki akarna, orvosszer segíti,

Bár a szép is szeret ejti a szernek.

EUDEMUS: Sziporkázol, uram.

SEIANUS: Uram, te ismersz,

S értekezésbe írhatnál, ha kell
Ilyen s olyan titkokat. De mondd,
Livián kívül hány további hölgy
A páciensed?

EUDEMUS: Nem egy, jó uram.

A nagy Augusta, Urgulania,
Mutilia Prisca és Plancina, mások...

SEIANUS: S ők mind pontosan részletezik minden

Panaszukat? Hogy jelentkezett, aztán
Hogy rosszabbodott, milyen mozdulattól,
Milyen indulattól; s ha kérdezel,
Felelnek?

EUDEMUS: Különben, uram, nem tudjuk,

Milyen gyógymódot javasoljunk.

SEIANUS: Ejnye,

Furfangos fajta vagytok, orvosok!
A hölgyek csak a ti szekrényetekbe
Zárják titkukat. Mondd, a páciensek
Közül melyik a legmulattatóbb?
Ej, de erényes vagy.

EUDEMUS: Uram, úgy illik.

SEIANUS: Nem vizükről kérdezek, hogy kié

Ibolya-illatú, nem is székükről,
Hogy kinek faecese milyen kemény.
Vagy melyikük arca alszik külön.
Ki rakja le ruhájával fogát is?
Ki a haját? Ki a bőre színét?
S milyen dobozba? Mert efféle kérdés
Elől talán súlyosságod pirulva
Kitérhetne. De mit kérdeztem én:
Ki szellemes? Vidám? Ki csapodár?
Ártatlan kérdések, pusztá szeszélyből.
Gondolom, Augusta dührohamokra
Hajlamos.

EUDEMUS: Így van, méltóságos úr.

SEIANUS: Tudtam. És Mutilia a legvidámabb?

EUDEMUS: Így igaz, uram.
SEIANUS: És ilyesmiket
Titkolnál előlem? Nos: Livia?
Tudom, fürge, furcsamód szellemes,
Buja eszmékkal játszik, ha henyél;
Elmondja neked mind?
EUDEMUS: Nemes uram,
Nem él olyan Rómában, sem a földön,
Kit méltóságodnál előbb akarnék
(Becsületemre való bármi tettel)
Szolgálni.
SEIANUS: Csak becsületedre válik,
Ha bennem bízol. Ha goromba tettel
Szolgálsz is, oly méltó módon viszonzom,
Hogy becsületesnek lát a világ.
Amit kergeterényyed annak hív, az
Koldus becsület, csak lecsepülik;
Akkor becsület, ha megbecsülik.
EUDEMUS: De, jó uram, ha így elárulom
A páciensem, e főrangú hölgy
Szándékait, mit gondol méltóságod
(Ki sajátjait énrám bízva nyilván)
A szavamról?
SEIANUS: Csak a legjobbakat.
Azt mondod, bízzam rád a panaszom,
S a fő okát; és ez a szerelem:
Livia iránt – megmondanád neki?
Hisz a szavadnak? Szeretném, ha ennyit
Elmondanál róla, s hogy gyanakodnom
Kell-e.
EUDEMUS: Boldogan, jó uram. Idővel
Elmondhatok ennyit, és többet is.
Ígérem, bizalmasan átadom
Üzeneted.
SEIANUS: Bizalmasan, barátom,
(Hisz az vagy már) ahogy a titkom én
Rád bízta.
EUDEMUS: Uram...

SEIANUS: Ne is tiltakozz.
Szemed hűséged tükre. Légy eszes,
Seianus szerelmének követe,
Konzuli tisztre méltó férfi. Menj.
EUDEMUS: Uram, bizalmas találkát ígérek
Még ma, vele.
SEIANUS: Lehet?
EUDEMUS: Igen.
SEIANUS: S a hely?
EUDEMUS: A kertem, majd én vezetek oda.
SEIANUS: Imádandó Aesculapiusom!
Ez ám a tudomány! Túltesz az olcsó
Pancsolmányokon, és a róluk szóló
Hókuszpókuszon! Mert vigasztalóbb,
Mint az opiátok, az apozémák,
A szirup-formulák... Dicső barátom,
Te születéssel bölcsnek, nem kineveztek.
Legvérmesebb reményeiden túltesz
A jutalmad. Fortuna megtanulja,
Hogy ne kullogjon vágyaid mögött
Mostantól. Menj, és bizton boldogulj.

(Eudemus el)

Az ambíció jobb szolgát teremt,
Mint a szükség. És ügyesebb kísértőt.
Orvosként módja és hatalma van.
Ha Livia hajlítható, Seianus,
Kitudhatod, mi titkot tartogat
(Ki téged ki nem állhat) nyalka Drusus,
A férje – s fölkészülhetsz ellene.
Élesítsed, Pallas, a jó eszem:
Venusnak itt nem sok hasznát veszem.

*(be Tiberius és Drusus, valamint kísérőik: Haterius, Latiaris, Satrius,
Natta etc.)*

TIBERIUS: *(Haterius letérdelt előtte)* Nem tűrjük ezt a hízélgést. Felállni.
Vesszőnyaláb, fejsze, birodalom
Nem törli el ember-természetünket:
Ránk nézz fel – az istenek előtt térdelj.
SEIANUS: Caesar istenhez méltón szolt.

ARRUNTIUS: Figyelj,
 Ezt jól tűrte, ez nem is volt hízelgés.
 Mit el ne hinne nyálas gőgötök,
 Ha érdemét az istenekhez mérve
 Dicsérik.

CORDUS: Nem is hallotta, uram.

ARRUNTIUS: Nem? Ó, nyilván mi magyarázzuk félre.
 Ismert udvari szabályok szerint
 Pótolja a privát parazita
 Ami nyalást az úr a közszemérem
 Miatt veszít.

HATERIUS: *(leveleket ad át)* Hatalmas, jó uram...
 Tiberius: Süketnek kell lennünk a csábitó
 Nyelvek rohamára; kérünk, ne aggass
 Efféle cafrangokat ránk: ne címezz
 Hatalmasnak: a köz szolgálata
 Életünk fő célja, és a Szenátust
 Büszkén tartjuk megértő, jó urunknak.

CORDUS: Remek játék!

ARRUNTIUS: És milyen hiteles.

SABINUS: Aki előtt megalázza magát,
 Annak nyakába veti az igát.

TIBERIUS: Ki küldte ezt?

HATERIUS: A Szenátus.

TIBERIUS: Helyes.
(Latiaris leveleket ad át neki) Ezeket?

LATIARIS: Ugyanők.

TIBERIUS: Most üléseznek?

SILIUS: Ha ennek az embernek szavai
 Gyökeret vernének a szellemében,
 Hogy áldhatnánk a sorsunk, s Róma is!
 Nem képzelődne üdvös változásról
 Mi, a régi szabadság hívei,
 S bánná az érte holtak szelleme,
 Hogy feltámadván nem szolgálhat újra.
 Tévedés, hogy túrná a szolgaságot
 Egy erényes herceg. A szép szabadság
 Szebben ragyog ily korona alatt.

De ha erénye puszta levegő,
Ha csak a száját hűti szép szavakkal
Nyilvánosan, ha ott sérelmezi
A hízelgést, de otthon mintha hájjal
Kenegetnék, s ami bántó hang volt,
Annyira hizlalja baromi gőgjét,
Hogy hagyja magát, mint valami kancsót,
Fülénél fogva bármi bűnbe, bármi
Gaztettbe vinni: ez az, amitől
Joggal félhetünk, mert nem másra vall,
Mint hogy véres zsarnokság közeleg.
A hízelgő a hercegi dühöngés
Bábája, ebből születik a zsarnok,
Ebből a besúgó, kinek van módja
S ideje bárkiből bűnöst csinálni.

ARRUNTIUS: Meg kell mondani neki; hogy szakítson

Vak bolondjaival. Látjuk a bajt,
Úzzük és pusztítsuk a palota
Patkányait: rosszabbak, mint a hollók,
Az élet zabálják, nem a dögöt.
Ezt meg kell mondani.

SABINUS: Arruntius,

Várjuk ki a kellő pillanatot,
S tegyük azt, ami illő – s ami kellő.
Nem jó gyötörni egy herceg fülét –
Ha akarja, a füle ügyis ép.

ARRUNTIUS: Azt mondod? Jó. Addig is, Jupiter,

Szépen kérlek, vadállatok közül
Óvj meg a zsarnoktól; a háziak
Közül a hízelgőtől.

SILIUS: Bölcs imádság.

TIBERIUS: Mondd meg az atyáknak: ők teremtettek;

S úgy illik, hogy egy jó, becsületes
Fejedelem – kit bölcs akaratukból
Korlátlan hatalommal felruháztak –
Szolgálatuknak szentelje magát,
És az összes polgár közös javának.
Fogadják el, hogy mi a Szenátusban

Megértő, jó urunkat vágyunk látni.
Szabad szeretetük a büntelen
Fejedelemnek is jó védelem.
Nem születhet olyan gondolatuk, mely
Nekik tetszvé, nekünk ne tetszenék.
Szándékukat döntésünk kitalálja:
Az engedelmesség uralkodói
Erény, hol ily bölcs akarat parancsol.
De a spanyol kérést, hogy templomot
Emeljenek anyánknak és nekünk,
(Nézze el a Szenátus) nem kívánjuk
Elfogadni. Felhozhatják, miért
Nem utasítottuk el Ázsia
Hasonló óhaját; nos, röviden
Megindokoljuk, egyben ismertetjük
Jövőbeli szándékainkat is.
Mivel nem tiltotta az isteni
Augustus, hogy Pergamon templomot
Építsen szent Rómának és neki,
Mi, aki minden tettét és szavát
Törvénynek tartjuk, annál szívesebben
Követtük példáját, mert a Szenátus
Kultusza kapcsolódott a miénkhez.
De ha talán elnézhető, hogy egyszer
Elfogadtuk, örök imádatot
Követelni mindegyik tartományban
Isten-alakként: fennhézás volna
És vad becsvágy; Augustus szent neve
Elkopna, ha ily olcsó hízelgéssel
Megcsúfolnók. Mi, összeírt atyák,
Ebből nem kérünk. Hallja az utókor:
Halandó vagyunk, csupán emberi
Tettekre képes; épp elég dicsőség
A jó fejedelemé. Emlékünknek
Bőségesen adóznak, ha elmondják,
Hogy őseinkhez méltó, ügyetekben
Gondos voltunk, s a veszélyben szilárd,
S vállaltuk a magán-sérelmeket

A köz javáért. Ez legyen nekünk
A lelketekben épült templomunk,
Igaz szobrunk, mely szép és maradandó;
A kő, a bronz ha netán az utódok
Ítélete gyűlöletté fajul,
Nem élő emlék többé: megvetik,
Mint halottas koporsót. Épp ezért
Az isteneket s az embereket
Meggérjük: ezeket, hogy életünkben
Az emberi s isteni joghoz értő
Szabad és higgadt elmét adjanak;
Amazokat, hogy halálunk után
Igaz dicsérettel és tisztelettel
Kísérjék tetteinket s jó nevünket.
A fejedelem ura nagyságának,
Mit törődjék vele. Csakis a tartós,
Szárnyaló, boldog emlékezetén
Munkálkodjék. Ki a jó hírnevet
Megveti, az az erényt veti meg.

NATTA: Remek!

SATRIUS: Isteni!

SEIANUS: Ím, Caesar beszélt,
S elhallgatott minden órákulum.

ARRUNTIUS: Hadd menjek; értem, hisz nyíltan beszélt.

CORDUS: Maradj.

ARRUNTIUS: Minek? Ravasz, csinos szavak.

Oly szépen szól, hogy maga sem hiszi.

TIBERIUS: Hogy a Szenátus Antiumba küldi

Az istennő ajándékát anyánk

Fölepüléséért, kedvünkre van.

Helyesen támogatják Lepidust,

Hogy rendbe hozassa, s fölékesítse

Az Aemilius-család emlékművét.

Dicséretesen engedélyezik

– Amint szent szűz húga kérelmezi –,

Hogy Silanus Cythnusra vonulhasson

Vissza: kegyesen politikus döntés.

A Seianusunknak szánt jutalom

Pedig – hogy szobrot emelnek neki
Pompeius színházában (hol a tűzvész
Egyetlen kárra korlátozta éber
Fáradozása) – minden mód fölött
Dicséri ismert bölcsességüket:
Oly férfiút jutalmaznak, kinek
Ragyogó érdeme kitünteti
A kitüntetést – s az, hogy elfogadta,
Már jutalmazza a jutalmazót.
Ne pirulj, Seianus, te, munkatársunk,
Legfőbb segítőnk, Róma támasza,
Nem bántjuk derék szerénységedet
További dicsérettel, mert nincs hangunk,
Mely méltó volna rá. Ne tartsa senki
Szónokias túlzásnak szavainkat;
Barátunknak nem vágyunk hízelegni,
(Tudd meg, irigység) mert fölösleges.
Azt se kérdje senki, miért dicsérjük:
A fejedelem magas fokon áll
A nyomorú köznép szintje fölött;
Ki tettei okát-fokát kutatja,
Álljon az ő fokán. Induljatok!
A Szenátust szeretettel köszöntjük.
(*el Tiberius, Seianus, Haterius, Latiaris, Satrius, Natta etc.*)

ARRUNTIUS: Caesar!

SABINUS: Hallgass!

CORDUS: Nagy Pompeius színháza romba nem dőlt,
Amíg üszkein a büszke Seianus
Szobrot nem kapott.

ARRUNTIUS: Minden katonánk
Legalja egy nagy tábornok fölött!
Ez sárba rántja Róma jó nevét!
Mi meg csak nézzük!

SILIUS: Fékezd haragod,
Drusus úr szólna.

DRUSUS: Apám megbolondult?
Elunta trónját, életét? E bálványt

Felmagasztalja? Társává teszi?

Fél-birodalom urává?

ARRUNTIUS: Ó, Drusus!

DRUSUS: Szobrot neki? Címet? Rangot? Amit

Maga elutasít?

ARRUNTIUS: Ó, bátor herceg!

DRUSUS: A hatalomhoz meredek az út

Eleinte; de aztán kerül ember

És mód a törtetőt segíteni.

ARRUNTIUS: Igaz. Igaz.

DRUSUS: Majd imádkozhatunk,

Hogy szerényen beérje ennyivel.

ARRUNTIUS: S ne Caesarnak írja alá magát.

(be Seianus, Latiaris és kliensek)

SEIANUS: A kérvényed, s a tied. Intézkedhetsz.

Ügyedben is szóltam, Latiaris.

DRUSUS: Ejnye,

Hatalmasságod már úgy elvakult,

Hogy elébünk vágysz?

SEIANUS: Adj tehát utat.

DRUSUS: Utat, Colossus? – Öklöd emeled?

Nesze! *(arcul üti)*

ARRUNTIUS: Helyes! Jól tetted, hercegem!

DRUSUS: No, gyere csak. *(kardot von)* Bámulsz? Csodálkozol?

Ez száz halált ígér hideg agyadnak.

Kerüld tekintetem, buta teve,

Vagy kardom nem diadalmi, hanem

Sírszoborrá farag. Amilyen nagy vagy,

Úgy lógsz majd a keresztben, gőgödet

Keresztben-hosszában rászögezem,

S elvagdalom dühös pöffeszkedéstől

Fesztes inaidat.

ARRUNTIUS: Nemes beszéd.

MIND: Castor, Castor, hercegi gladiátor!

(mind el, Seianus marad)

SEIANUS: Aki ilyen sérelmet türelemmel

S hideg fővel visel, az tudja csak

Visszaadni. Légy úr haragodon.

Nincs bosszú, ha vágyát kimutatom.
Eddig sunyi cselet szőttem alattomban:
Mostantól ugyanehhez nyílt jogom van. *(el)*

II.

(be Seianus, Livia, Eudemus)

SEIANUS: Egész tartománnyal fölérsz, te orvos,
Oly sokat tettél szerelmünk javára;
S ha Livia nagyasszony nem fedezné
Felerészben szolgálatod jutalmát,
Én egymagam pirulva igyekeznék
Hogy megadjam, ami méltán megillet.

LIVIA: Eudemus (gondom lesz rá) elnyeri
Bő s méltó díját fényes érdemének.
De az italt, melyet Drususnak szánunk
(Egykor férjünknek), kit választhatunk
Alkalmas és készségező eszközül,
Hogy kitöltse neki?

EUDEMUS: Szerintem Lygdust.

SEIANUS: Lygdus? Ki az?

LIVIA: Drusus kedves heréltje.

EUDEMUS: És pohárnoka.

SEIANUS: Ne keress tovább!

Ha Drusus kedveli, és ez a tisztje,
Nem találunk jobbat.

EUDEMUS: Igaz, uram:
Szabad járása van, és bíznak benne.

SEIANUS: Ügyes orvos, te!

LIVIA: De hogy megtegye,
Meg kell dolgozni, s az nem egyszerű.

SEIANUS: Nagyravágyó?

LIVIA: Nem.

SEIANUS: Pénzéhes talán?

LIVIA: Az sem.

EUDEMUS: Pedig az arany rendszerint beválik.

SEIANUS: Akkor milyen?

LIVIA: Könnyelmű, csapodár.

SEIANUS: Ó! Fiatal? És kecses?

EUDEMUS: Finom ifjú.

SEIANUS: Küldd hozzám, én megdolgozom. Királynőm,

Bár rég szeretlek, és a buzgalom
Tetőfokán, (akár a láng, mely csúcsán
Remeg) s így nem hittem, hogy növekedhet
A szemed felgyújtotta szenvedély,
De most, látván, mily bölcs vagy, mily erős,
Mily gyorsan felfogod, mi óvja meg
Magas rangodat: szinte megtisztultan
Még izzóbban lobog feléd tüzem.
Ez a te szellemed nem született
Egy Drusus-féle rossz divatmajom
Gyöngébb felének, hanem hogy ragyogjon
Halvány csillagok közt, akár a hold,
A világ társ-uralkodójaként.
Mert győzedelmeskedik Lívია,
Ha ő és Seianusa közösen
Viselik a Caesar nevet; Augusta
Csillagát elhomályosítja fényük;
Agrippina tüze pedig kihuny;
A bűvő Tiberius derengését
Mitőlünk lopja, hiszen ölelésünk
A tökéletes gömb. – Ki az? Eudemus,
Nézd meg, nem Drusus?

(Eudemus el)

Asszonyom, ne félj.

LIVIA: Nem én, uram. Miért féljek, ha már

Nem szeretem.

SEIANUS: Ragyogó hölgy! Maradj...

EUDEMUS: *(be)* Megmondom uramnak.

SEIANUS: Ki az, Eudemus?

EUDEMUS: Méltóságod szolgája, üzenettel:

Caesar küldette érted.

SEIANUS: Ó, hát hol van?

Engedelmedet, hercegnő. Valamit

Megkérdek, és jövök. *(el)*

EUDEMUS: Szerencsés asszony!
S boldog, hogy ilyen szívet birtokolsz,
Róma lelkét, páratlan férfiút,
Caesar birodalmának életét!

LIVIA: Boldog, Eudemus, mert föl ismerem
Üdvömet, s azt, aki hozzásegített,
El ismerem. – Hogy festek mostanában?

EUDEMUS: Remekül, hidd el. Ez a kivonat
Jól hatott.

LIVIA: Itt nem elég fehér.

EUDEMUS: Add a pirosítót, szép hölgy. A nap
Az ólomfehéret kissé kikezdte. (*festi Livia arcát*)
Seianus a szerelmed! Cupidó
Pusztá íjász lehet a seregében...

LIVIA: Na, most elrontottad.

EUDEMUS: Mindjárt javítom...
S a neve, ha kimondod, védelem
A pletyka ellen; sőt, oly hatalom,
Mely bárki hölgy becsületére válik.

LIVIA: Ez most micsoda?

EUDEMUS: Moszat-kivonat,
Csak könnyű réteg lesz. – Becses Seianus!
Bármit cselekszel (ha nem a természet
Ellen), ez a név és cím igazolja,
Sőt, jóváteszi.

LIVIA: Itt is, derék orvos.

EUDEMUS: Kedvelem ezt a szakmát, mert segít
Megtartani e nem mindennapi
Férfi szerelmét. – Rendben, asszonyom,
A dentifriciumot már felírtam
A fogadra; ez a tégely pomátum
Ránctalanító. – Gondosan ügyeljen
Jó formájára az a hölgy, aki
Rabul ejtett, s meg akar tartani
Egy ilyen férfit: a szép szemedért
Elzavarta hű nejét, Apicatát,
Ki nyűge volt ágyának s örömének,

Hogy gyönyöreidnek tágas helyet
Kerítsen.

LIVIA: És mi tán nem viszonoztuk?
Gyűlöltük Drusust, és a terveit
Mind elárultuk.

EUDEMUS: Bölcsen, asszonyom.
A jövődő korok visszatekintve
Csodálják majd nemed korlátain
Túlszárnyaló ritka és ragyogó
Okosságodat. Tán majd azt hiszik,
Drususéval vegyülve mélyen döngő
Lesz a szerencséd; ám ha azt a dörgést
Meghallják, amint a Seianusé
S a tiéd egyesül – Seianusé,
Kinek a neve csillagokat csördít,
Az ég boltozatában zengve zeng,
S a földön ismétlődik imaként,
Kiben a dicsőség megtestesül –
Akkor régi hitüket elvetik,
Mint szégyellt ócskaságot.

SEIANUS: *(be)* Asszonyom,
Otromba mód hamar kell elköszönnöm:
Caesar hívása kérés és parancs.
Közös ügyünkben elszánt légy; a lelkem
Úgy birtokod, ahogy a testemé.
Te, bölcs orvos, úgy készítsed a mérget,
Hogy apránkénti, lassú rombolását
Természetes betegségnek hihessék.
A heréltet küldd hozzám. Csókolom
Kezed, dicső hölgy, és ajánld szerelmem
Emlékezeted kegyébe.

LIVIA: Uram,
Viszonzom minden szódat. Légy szerencsés.
De ezt jegyezd meg jól: ő nem szeret.
Tudod, mit mondtam: dühvel és veszéllyel
Terhes minden terve. Így ritka gyorsan
Kell cselekednünk.

SEIANUS: Ragyogó hölgyem,
Lángol a vérem érted!

LIVIA: Menj, ha kell.
Mit mélyen érzünk, csak titkoljuk el.

(Seianus el)

EUDEMUS: Mikor veszed be a szert, asszonyom?

LIVIA: Majd, Eudemus; előbb a Drususé
Készüljön el.

EUDEMUS: Ha Lygdus készen áll,
Az is meglesz. Holnap reggel pedig
Küldök egy illatot, amely feloldja
Az izzadmányt, majd készítek egy fürdőt
A dermat tisztítandó; azutánra
Egy moszat-kivonatot készítettem,
Mely ellenáll napnak, szélnek, esőnek;
Ha rálehelsz, kenhető, vagy olajjal,
Akár kitart tizennégy óra hosszat.
Jókor jött e változás, asszonyom,
Egészséged, arcszíned helyrejött,
Bár Drusus epéje kiszáritotta;
A szerencséd most jobb receptet írt,
Mint tudományom.

LIVIA: Köszönöm, jó orvos.
A szerencsémrel majd szerényen élek.
A kocsim?

EUDEMUS: Kész; várja felségedet.
(el mindketten)

SEIANUS: *(be)* Ha ez a bosszú nem tökéletes,
Mire bevégzem, egyiptus rabszolgák,
Mezítlábás héberek bélyegezzék
Tüzes vassal arcomat, testemet.
Elvesztél, gyermek Drusus, ha azt hitted,
Elugorhatsz bosszúm elől, s kiállod
Erős markomat, mely a szélbe morzsol:
Bolondságod megtudja majd, kibe
Kötött belé, s apád házát miért
Emészti lánggal felbőszült dühöm,
Mely sem szégyent, sem mértéket nem ismer.

Felszarvazlak? Ez a legkisebb vétkem.
Egész sor gaztett árad haragomból,
S előnti a világ képét; a század
Röstelli majd, de nem hallgatja el:
Ravasz, titkos, kegyetlen mind – apád
Irigyelné, talán rá is hagyom
A szégyent – de a hasznuk az enyém lesz.
Rajta, lelkem, és nehogy visszarettenj,
Égi kénkövön és pokol tüzén
Ne vess csak. Hallja büszke Jupiter:
Hatalmadnál nagyobbát ő sem ismert;
Félelem szülte a legelső istent.
(be Tiberius és kísérek)

TIBERIUS: Megjött Seianus?

SEIANUS: Itt van, harcoss Caesar.

TIBERIUS: Menjetez innen s a szomszéd szobából.
(kísérek el)

Úlj le, vigasztalóm. Ha a világ
Fejedelme, Seianus, fél, s bevallja:
Az végzetes?

SEIANUS: Csak arra, akitől fél.

TIBERIUS: Ránézve nem?

SEIANUS: Nem, ha a végzetet
Kézbe fogva fordítja ellenük.

TIBERIUS: Ezt a vérség és a természet tiltja.

SEIANUS: S az állam és a politika?

TIBERIUS: Nem.

SEIANUS: A többi gyöngé érv; az államérdek
Igazzá avat, őket meg bűnössé.

TIBERIUS: Ez gyűlölséget szül.

SEIANUS: Sosem lehet
Király, akit riaszt a gyűlölet.

TIBERIUS: Átlépni az erkölcsösön, a jón?

Mi indokolja?

SEIANUS: Csak a hatalom.

Aki a zsarnok nevet rútnak véli,
Fejedelemként sem tud mást, mint félni.
Elpusztítja erejét jogarának,

Kinek erényes gondolata támad.
Egy szép eszme országot összeroncsol.
Hol gaztettek szabadsága parancsol,
S a kard magának új törvényt farag,
Ott a gyűlölt állam is fennmarad.

TIBERIUS: Aki kegyetlen, lehet eredményes?

SEIANUS: Csak akkor, ha nem felemunkát végez.

TIBERIUS: Tudja Seianus, ki a vita tárgya?

SEIANUS: Ha nem, fejem és szemem nagyot téved:
Agrippina.

TIBERIUS: És büszke sarjai.

SEIANUS: Büszke? Veszélyes. Bennük sejteni
Apjuk friss szellemét. Germanicust
Formázza arcuk, testük; s felidézi
Furcsa halálát, sőt, netán a bosszút.

TIBERIUS: Titok volt.

SEIANUS: És soha ki nem nyomoztuk.

De a kósza hír szítja a gyanút,
S a nép elhiszi, mit félig se tud.
Inkább ne éljen számolatlan őszig
A gyermek, kit apja halála bősztít.

TIBERIUS: Veszélyes azt eltenni láb alól,
Ki ellen csak a születése szól.

SEIANUS: Várj, míg Caesarra törnek: és lekésted
Alkalmas idejét a büntetésnek.
S megél a bűnük.

TIBERIUS: Szándékukban áll?

SEIANUS: Nem szól a villám, míg el nem talál.

Ne bízz: senki nem vész oly hirtelen,
Mint aki, bizván, restül megpihen.
De vakmerő se légy: les rád a vész.
A hatalom legyen ugrásra kész.
Az ifjak durvák, forrófejűek,
Nagyratörők; s a férfilelkü asszony,
Anyjuk, minden módon tüzei őket,
Költőpénzzel, nyilvános szerepléssel,
Nagyobb kísérettel, új s új címekkel;
Isteneknek Caesarral egy imában

Ajánlják őket a papok. S a néember
Pazar lakomákon vendégeli
A nemességet: Caius Siliust,
Titius Sabinust, vén Arruntiust,
Asinius Gallust, Farniust, Regulust,
S egyéb díszeit a békétlenek
Listájának. S előadja, kinek volt
Unokája, leánya, felesége;
Most összehasonlítják Augustával,
(Előnyére), magasztalják alakját,
Termékenységét; könnyzapor ered
Germanicus emlékére utóbb,
Ezt felszárítja az ígéretes
Fiak dicséretének hűs szele;
Kik az ajnározáson andalodván
Oly féktelenül eltelnek magukkal,
Hogy elhiszik: olyanok, amilyenek
Hirdetik őket, nem pusztá igénylők,
Hanem egyenesen örökösök;
Hataloméhségük a változásra
Leső csőcseléket megnyerni vágyik
A jövő szabadság s jog üres
Reményével, jóízű jelszavával.
Caesar, a korral hanyagságra hajlunk,
S ha régi rangodat megtartanád,
Ne dajkálj ifjú örökösöket,
Kik nem is a véreid, pusztá árnyak
A képen, meghúzódnak, bárha fényre
És ragyogásra törnek.

TIBERIUS: Ám a gög
Lekushad, ha megérzi az erőt,
Lakomának, pártütésnek hideg
Fejjel véget vetünk.

SEIANUS: Vagy ők neked.
És mi a mód, uram?

TIBERIUS: Száműzetés.

SEIANUS: Nem jó: ők nagyok, s kicsi az ütés
Immár. Kígyófészükét, ha időben

Méred rájuk, szétverte volna könnyen.
De most arra ügyelj, hogy meg ne lássák
Gyanakvásod legapróbb mozdulását.
Aki félelmed súlyával vet számot,
Ha leleplezed, felhorgadva támad,
Mint a fölvert kígyó, mely rendesen
Karikában pihenne. Senki sem
Oly vad, elszánt, mint akit rajtaértek;
Vakmerő a düh, ha póre a vétek.
Pöffeszkedjenek, ez a helyes út,
Dézsmálják bátran a bőségszarut;
Legyenek bírák, sőt, szenátorok,
Adj nekik címet, rangot; majd utóbb
Kapt el egy-két legbuzgóbb hívüket
– Értsen a szóból, aki nem süket –
Apró vétségért. S bár fogy erejük
Cseled révén, elbódítja fejük
A rangkórság: nem látják a csalit,
És a veremben nyakukat szegik.

TIBERIUS: Kímélnénk őket, ha lelnénk rá módot,
Bár trón helyett a sírt megadnunk olcsóbb.
Lekötelezni őket nem lehet?

SEIANUS: A farkas bundát cserél, nem szivet.
Ha makacsul csak egy eszközzel élsz,
Sem előrelátó nem vagy, sem merész.
Önmérséklet? Minek? Amit teszel,
Alattvalódnak mind viselni kell,
Sőt, dicsérni is.

TIBERIUS: Nem viselhetünk
Álarcot immár előtted, Seianus
Kedves; miénk minden gondolatod,
És tervünkkel oly egyetértő hangjuk
Elszántabbá tett, mint ha Jupiter
Száz szobra mind sürgetne: „üss oda!”
S márvány hüvelykjét lefordítaná.
Kit üssünk előbb?

SEIANUS: Caius Siliust.
Ő a legnagyobb, legveszélyesebb.

Hatalma, híre egyaránt erős,
Hét éven át birodalmi sereg
Vezére volt, legyőzte Sacrovirt
Germániában, így viselheti
A triumphatori kitüntetést.
Minél hatalmasabban omlik porba,
Annál görcsösebb rettegés lesz úrrá
A többen; szépen félreállnak inkább,
Hadd lépünk meg még egy-két főkolompost.

TIBERIUS: És Sabinus?

SEIANUS: Hadd nőjön egyelőre,
Még nem érett meg. És egyszerre mindet
Nem jó leszedni, mert hanyatt bukunk.
Arruntius? Ugyan, az csak beszél.
De Sosiát, Silius nejét be kell
Gyűjteni, mert több fúria lakik
Benne, mint a pokolban, ahová
Hamar elküldjük. És itt van Cremutius
Cordus, egy íróféle, kit azért
Tartanak, hogy a múltat bogarássza,
S annalesekbe gyűjtse: keserű,
Szúrós alak ki dicsérvén a múltat,
Annak örvén vádolja a jelent,
Bírál embert és tettet, felkotor
Minden fortélyt és cselt, összeveti
A kormányokat; a régi szabadság
Hangos bajnoka...

TIBERIUS: Ócska nyomorult!
Mintha a káosz szükségszerű volna,
S a szabadság s a törvény nem akarna
Inkább a kezünk által megtöretni,
Mint elmerülni önnön szégyenében.
De hogy bizonyítsuk rájuk a bűnt?

SEIANUS: Ezt bízd rám. Caesar, hatalma jogán
Hívassa össze a teljes Szenátust,
Vádról, vádlóról gondoskodom én.

TIBERIUS: Vitassuk meg, hogyan.

SEIANUS: Elfecsérelnénk
A tett idejét. A tanácskozás
Árt, ha a tétlenség veszélyesebb,
Mint a hamarság. A titkos cselekvés
Végrehajtást követel, nem vitát.
Nem tétovázhatunk olyan dologban,
Mit csak akkor dicsérhetünk, ha megvan.

TIBERIUS: A Szenátust ítélni összehívjuk.
Amíg élek, nem őrjönghet a föld;
Égjen porrá, ha már sorsom betölt. *(el)*
Postumus *(be)* Uram, Seianus...

SEIANUS: Julius Postumus,
Jókor jössz! Mi újság Agrippinánál?

POSTUMUS: Semmi. Szófukarok, vagy rébuszokban
Beszélnek. Alig ismerhetni rájuk.
Óvatosak. Hacsak nem értesültek
Arról, amit tervezünk ellenük.

SEIANUS: Mikor voltál ott?

POSTUMUS: Tegnap este.

SEIANUS: Vendég?

POSTUMUS: Sabinus, Silius – mint mindig – Arruntius,
Furnus, Gallus...

SEIANUS: Beszéltek?

POSTUMUS: Alig.
Pedig mi elég sok témát bedobtunk.
Satrius volt velem.

SEIANUS: Az is gyanús,
Hogy összejárnak. Illón feldicsérted
A ház asszonyát?

POSTUMUS: Illón, és a csel
Működött is, de Sabinus köhögni
Kezdett, és ő észbe kapott, pedig
Már szépen feldagadt.

SEIANUS: Pukkadna meg!
Julius, eredj el a nagy Augusta
Palotájába, s jó barátod révén
Intézd el, hogy fogadjon is hamar.
Mondd el, hogy Agrippinánál mi megy.

Idézd Silius szavait, de bőven
Megtoldva. És ecseteld a veszélyt,
Melyet Sabinus szövetsége rejt
E rossz időkben. Arruntius uszítson
Caesar ellen; uszítson Gallus is;
De legfőképpen Agrippina. Mondd,
(Mint igaz is) hogy véghetetlen gögje,
Mit oly igen termékeny méhe hizlal,
S a népszerűség, uralomra áhít,
És Caesar vesztére. Kérd a nagyasszonyt,
Hogy Caesar és a köz nyugalma végett
Figyelmeztesse erre a veszélyre.
Caesar túl magabízó, rászorul
A hathatósabb anyai tanácsra.
Mi ügyelünk, kémkedünk, földerítünk,
Szervezkedünk, színlelünk, ellenállunk;
De ha ő, kiért annyit fáradunk,
Nagysága s fennkölt szelleme jogán
Gondatlan, hanyag? Polgárháborús
A város szinte, oly megosztott; senki
Nem átalja Agrippina hívének
Vallani magát. És a pártütés
Izmosodik tovább, ha nem teszünk
Ellene. – Cifrázd bátran a nagyasszony
Kedve szerint. – Nemes Postumusom,
Ajánlj Prisca kegyébe; tudja meg,
Hogy ezt a nagy vállalkozást komoly
És közeli kifejlésbe segíti,
Ha Augustánál őrzi hitelét.

POSTUMUS: Utasításod híven követem. *(el)*

SEIANUS: Derék segéd, előmozdítja tervünk:

Az anya így nem hagyja ellankadni
Caesar haragját. Úgy kell megedzeni
A fejedelmet, hogy nagyobbra festjük
A fenyegetést, mint amekkora,
Sőt, sejtetjük rút árnyalakját ott is,
Ahol nincs. Így félelmet keltünk benne;
Ha fél, kegyetlen lesz; s ha már elindult,

Nem áll meg könnyen; s mert kételyt nem ismer,
Kíméletet sem. Alapelvem ez:
Tiberiust zsarnokságba hajszolom,
Ő lökjön félre minden akadályt,
Amivel én nem bírok el magam.
Drusus megy; a Germanicus-fiúk
Utamat állják, ámde őreik
Hűsége nem megvehető, s az anyjuk
Tisztasága megközelíthetetlen,
Nem úgy, mint a könnyűcske Líviáé.
Dolgozd meg hát Caesar félelmeit,
Hogy akitől fél, takarítsa el;
S háza romjain és a néptömeg
Átka közt sírját maga ássa meg;
S jövök én: a béke, a bizalom,
Míg őt mint bűnbakot, feláldozom. *(el)*
(be Satrius és Natta)

SATRIUS: Újabban roppantul óvatosak.

NATTA: Szimatot fogtak. Bár Arruntius
Most sem nyughatik.

SATRIUS: Nincs még kiszemelve.
Vannak mások, akik érdekesebbek,
Pedig csöndesek.

NATTA: Itt is jön. Gyerünk. *(el mindketten)*
(be Arruntius, Cordus, Sabinus)

SABINUS: Miért kerülgetik Agrippina
Házát a kopók?

ARRUNTIUS: Ó, szimatot vesznek.
Vad lakik itt, azt kell fölverniük,
Az úr vadászni kíván.

SABINUS: Megfigyelted,
Mint piszkálgatták Caesart?

ARRUNTIUS: Ó, csali,
Hogy bekapjuk. Ha tán majd hóhérkampó
Tépné a testem, e képzett segédek
Kísérjenek.

(Afer áthalad a színen)

CORDUS: No, itt is egy.

ARRUNTIUS: Afer,
A szónok, ez ám a legény! Csinos
Szóvirágok, trópusi frázisok
Ékítik szónoklatát, úgy igyekezik
Figyelmet kelteni, ha bármely ügyben
Vér vagy arany kecsegtet; szavait
Mikor gyilkol, mű-könnyel öntözi –
A tiberisi krokodill! Imádom,
Szívem-hangom övé, ha átkozódni
Támad kedvem.

SABINUS: Az ilyen undok állat
Mai éltevel és sírt önmagának. *(mind el)*
(Be Silius, Agrippina, Nero, Sosia)

SILIUS: Eztán is őrizd meg nyugalmadat,
Hercegnő; de úgy illik, hogy tovább
Ne zavarjalak.

AGRIPPINA: Nemes Silius.

SILIUS: Hercegnő.

AGRIPPINA: Sosia velünk marad?

SILIUS: Szolgálatodra; hisz hű szeretettel
Tartozik, s hasznot nem áhít belőle.

AGRIPPINA: Elég, ha így csak a virtus gyarapszik?

SILIUS: S az sem politikai értelemben.
Ő bátor asszony és szabad beszédű,
S amit mond, meggondolja komolyan,
Hogy háznak becsületére válják;
Ez szeretet-diktálta, egyszerű,
Őszinte beszéd, de ha gyakran hangzik,
S nem a kellő hallgatóság előtt,
Veszélyt hozhat rád – mert személyedet
Irgy szemek sanda szívvel lesik;
Minden második vendég asztalodnál
Fizetett kém, s figyel: ki megy, ki jön,
Kivel beszélsz, mikor, hol és miről;
S milyen az ott levők tekintete,
Szava, gondolata – s ebből kifőzik,
Mit jelentsenek.

AGRIPPINA: Halljad, Silius,
 Ha csupa szem volna Tiberius teste,
 És háznak minden fala, kárpitja
 Oly átlátszó, mint ez a gyolcsing rajtam;
 Ha Seianus füle oly hosszú volna,
 Hogy szobámig elérne, én utálnék
 Suttogni és alakoskodni, Júnót
 Majmolva. Az erény mindig kitetszik,
 Ha nappali fényben, nyíltan cselekszik.

SILIUS: Bátor beszéd, Agrippinához méltó;
 De méltóságod tudja jól, nem árt,
 És nem is szégyen az előrelátás.
 Nagy kár, hogy nem mindenki óvatos.
 Láthatnád, milyen szóra szomjas képpel
 Jár házadhoz Satrius, Afer, Natta
 S a többi, titkaidat mint lesi;
 Milyen jól értesülten csepülnek
 Augustát, sőt, Tiberiust; Seianus
 És Livia cseleit mint cifrázzák;
 Mert hátha feldühödsz, és háborogsz,
 S úgy minden szavad följegyezhetik.

AGRIPPINA: Túl gyanakvó vagy, Silius.

SILIUS: Bár az volnék,
 Agrippina, de ravasz kelepçétől
 Tartok. Aki rágalmaznivalót
 Talál az olyan ritka makulátlan
 Életen, mint a Germanicusé,
 Az hasonló haditetteket tervez.
 Ki egyet megmar, sokra veszedelmes.

NERO: Kést a nyelvére, üszköt a szemére,
 Az kellene.

SOSIA: Az a kém méltó bére.
(be Ifjabb Drusus)

IFJABB DRUSUS: Hallottátok?

AGRIPPINA: Mi hír?

IFJABB DRUSUS: Haldoklik Drusus.

AGRIPPINA: Haldoklik?

NERO: Furcsa.

AGRIPPINA: Este voltál nála.
 IFJABB DRUSUS: Hívatták Eudemust, az orvosát,
 Úgy gondolja, ezt nem élheti túl.
 SILIUS: Úgy gondolja? Ha tudja valaki,
 Ő tudja.
 AGRIPPINA: Ilyen váratlan betegség?
 SILIUS: Méreg. Méreg...
 AGRIPPINA: Hogy? Silius!
 NERO: Mi van?
 SILIUS: Semmi. Nemrég eldurant egy pofon
 Egy arcon.
 NERO: Ó, Seianusén?
 SILIUS: Igaz.
 IFJABB DRUSUS: És akkor?
 SILIUS: Örülök, hogy nem én adtam.
 NERO: Van más is?
 SILIUS: Bizalmas találkozások
 Egy nemes hölgygel, egy orvosi kertben,
 Egy eltaszított asszony...
 NERO: Hah!
 SILIUS: Botorság.
 S az utca bölcsessége? Mi a fáma?
 IFJABB DRUSUS: Félelem, sugdosás, mit tudom én.
 A Szenátus ülészik.
 SILIUS: Megyek.
 Lássuk, mit főznek.
 AGRIPPINA: Nemes Silius.
 Mi maradunk.
 SILIUS: Urak, siessetek
 A beteg herceghez. És értesüljön
 Aggódó szeretetünkről a nép.
 Seianus szennyje mindönket előnti;
 Ami fa útját állja, azt ledönti.

(mind el)

III.

(*A Szenátus – be Praecók, Liktorok, Varro, Seianus, Latiaris, Cotta, Afer*)

SEIANUS: Egyedül te támadhatsz neki, Varro.

Sem én, sem Caesar nem léphetünk színre,
Csak ha megszorulsz; mert te vagy a konzul,
S a rossz vita apád és öközötte
Régről ismert: végigcsinálhatod,
Senki sem vádolhat ármánykodással.
A jegyzeteid, pontról pontra. Olvasd,
Ésszel használd. Megvan Afernek is.

VARRO: Beidéztétek?

SEIANUS: Nem, mert megbeszéltük
Caesarral, hogy legjobb, ha készületlen
Kapjuk el.

AFER: És felségsértési pört
Folytatunk ellene.

VARRO: Értem. Helyes.
(*be Sabinus, Gallus, Lepidus, Arruntius*)

SABINUS: Drusus halott – Caesar nem lesz jelen.

GALLUS: Mi lesz így a Szenátus napirendje?

ARRUNTIUS: Majd megmondják a ravasz sugdosók.

Mi csak derék, buta nézők vagyunk,
Hívtak, hogy a márványpad ki ne hűljön.
Mi közünk a mély misztériumokhoz?
Hagyjuk őket a finom koponyáknak.
Tudatlanságunk hátha megkímél
A korbácsos fúriáktól.

GALLUS: Buzognak!

ARRUNTIUS: Igen jár a fejük ide-oda,
Mint a vetélő: furcsa hálót szőnek,
De vajon kit kapnának el?

SABINUS: Figyeld,
Helyet foglalnak.

ARRUNTIUS: És a konzulok?

GALLUS: Elvegyülnek a többiek közé,
A gyász jeléül.

VARRO: Rendelj csöndet!

PRAECO: Csöndet!
VARRO: Hozzon e gyűlés, Összeírt Atyák,
Jót és szerencsét a Köztársaságra.
(*be Silius és más Szenátorok*)
SEIANUS: Jön Silius.
SILIUS: Üdv, bús Atyák.
LIKTOR: Megállj,
Silius, ne ülj le!
SZENÁTOROK: Hogy?
PRAECO: Silius, a Konzul
Pörbe idéztetett.
LIKTOR: Helyet Caesarnak!
ARRUNTIUS: Mégis eljött? Csúf, gonosz csejt gyanítok.
SABINUS: Pörbe fogják? Majd megfelel nekik.
(*be Tiberius kísérettel*)
TIBERIUS: Döbbenten látjuk, atyák, ezt a teljes
Csüggedést. És a konzulok miért
Vegyültek így közétek, elfeledték
Illő helyüket s méltóságukat?
Súlyosabb bánat sem törheti meg
A mi Birodalmunk önbecsülését.
Talán fel is róhatjátok nekünk,
Hogy ilyen gyász után ilyen hamar
Merészkedünk a Szenátus elé,
Hiszen hasonló veszteség után
Ezrek vannak, kik csak nehezen tűrik
Rokon s barát vigasztaló szavát,
S még a napot sem látják szívesen.
Gyöngeséggel nem is vádoljuk őket,
Így természetes. Ám mi hathatósbabb
Vigaszt merítünk a római nép
Felénk áradó jóakaratóból.
Anyánk, Augusta, végsőkéig elaggott,
Saját személyünk évek súlya nyomja;
Drusus elment, gyermekei kicsinykék.
Alapozzuk hát közös céljainkat
Vigaszunkra a ránk szakadt bajokban,
Szerencsésen élő reményeinkre,

Germanicusnak két nemes fiára,
Neróra és Drususra. Konzulok,
Méltóztassatok bevezetni őket.
A Szenátusra bizzuk gondjukat,
Legyenek ők az öröm napjai,
Szárítsák fel bús könnyeitek árját.

ARRUNTIUS: (*félre*) Jupiterre, Oedipus nem vagyok,
Hogy értsem e Szfinxet.

SABINUS: A hercegek.
(*Nero és ifjabb Drusus be*)

TIBERIUS: Közelebb, nemes Nero, nemes Drusus.

E hercegeket, mikor apjuk meghalt,
Nagybátyjukra bíztam, kit arra kértem
– Bár neki is van édes gyermeke –,
Nevelje és gondozza őket úgy,
Mint saját véreit; épüljenek
A maga és az utódok javára.
Drusus meghalt; esedezem, atyák,
Az istenek s hazánk színe előtt:
Óvjátok Augustus dédunokáit,
Irányítsátok őseikhez méltón;
Enyém e munka, s éppúgy a tiétek.
Nero és Drusus: ők adattak nektek
Mintegy szülőül, atyáitok ők:
Mert úgy születtetek, hogy a közösség
Sorsa a ti jó- és balsorsotok.
Erős őrzők – s ti istenek –, tegyétek
Vérükhöz méltóvá tetteiket.
Rangjuk tőlük ragyogjon, és ne ők
A rangtól. Minden római fölé
Emelkedjenek – példájuk jogán.
Riválist csak magukban lássanak.
Fortuna ne adjon semmit nekik:
Virtusukat szolgálja – s az reményen
Túl áradjon jó hírnevük előtt.
Atyák, egy szívvel támogassatok.

SZENÁTOROK: Az istenek hallják Caesar imáját,
 S koronázzák további érdemekkel
 Germanicus hivatott sarjait.

TIBERIUS: Megköszönjük az ő nevükben is.

ARRUNTIUS: *(félre)* Ha igaz volna! Ám oly távol, távol
 A tüdőtől a száj – Tiberiusnak
 Bárki másnál mélyebbre bújt a szíve.
 Tiberius: Vigaszom eláradó örömében
 Elvész bánatom eleven patakja,
 Akár tengerben a földi folyó
 Vagy a zápor – bár bő forrása könnybe
 Borította volna az istenek
 Arcát is. Ám oldódjon a patak
 Az áradásban.

ARRUNTIUS: *(félre)* Caesar, jól adod.

TIBERIUS: És most, hogy boldog tanúja vagyok
 E nagy ügyben annyira jóleső
 Vonzalmatoknak, vágyom, hogy a sors
 Hozzon rám nyugalmasabb éveket;
 Most tehát kérve kérem a Szenátust,
 Könnyítsen illőn munkám terhein.

ARRUNTIUS: *(félre)* Nevessetek! Nincs rekeszizmotok?
 Tiberius: Elgyötört vállaimon túl nehéz
 A rám rótt teher; vegyétek le, kérlek,
 És ruházzátok át a konzulokra,
 Vagy más rómaina, aki erősebb
 És méltóbb rá, mint én.

ARRUNTIUS: *(félre)* Nevessetek!

SABINUS: Így most mind gyanúsítottak vagyunk.

GALLUS: Ez méreg.

ARRUNTIUS: Ó, hát belenyaltatok?

SABINUS: Ezek után hogy higgyem el neki,
 Akármit mond?

ARRUNTIUS: Úgy esne bölcs fejének,
 Amit kér, akár a mennykő – amelytől
 Babonásan retteg –, ha a bíróság
 Szaván fogná.

GALLUS: Igaz!

TIBERIUS: Én gyöngé voltom
 Ismervén, enmagamnak nem igénylek
 Csak keveset... a sok nyomasztana...
 Ambícióm az, hogy félrevonuljak.

ARRUNTIUS: *(félre)* Szépen kijátssza.

SEIANUS: Ámde Róma, melynek
 Idege, vére, csontos termete
 Caesaron áll – mint Atlaszén az égbolt –,
 Ha ezt eltűri, Róma összeomlik.

ARRUNTIUS: *(félre)* Ó, csak nem fogod lebeszélni?

SEIANUS: Caesar
 Önnön nagyságát veszélyezteti,
 S a Szenátus és Róma erejét,
 Ha ezt akarja.

GALLUS: *(félre)* Ó, szép fordulat.

ARRUNTIUS: *(félre)* És milyen kecses!

TIBERIUS: Én a köz javáért,
 Ha meggyőztök, személyes céljaimról
 Lemondhatok, bár csak pihenni vágyom.
 De ha szolgálni rendel a Szenátus,
 Kész örömmel engedelmeskedem.

ARRUNTIUS: *(félre)* Kell is, és fogsz is, uram. Tudjuk.

SZENÁTOROK: Caesar,
 Sokáig élj, és boldogan, nagy Caesar!
 Az istenek tartsák meg bölcsességed
 És szerénységed...

ARRUNTIUS: *(félre)* Az meg hol lakik?
 Az imában, nyilván.

SZENÁTOROK: ...ártatlanságod,
 Kegyességed, szelíd indulatod...

ARRUNTIUS: *(félre)* Finom ízlésed, nehogy elfeledjük...
 Bár azt inkább megtartod tenmagadnak,
 Hiába az ima.

TIBERIUS: Nem élünk vissza
 Türelmetekkel; sok beszéd helyett
 Kívánságtok szerint igyekszünk élni,
 Hogy beválsuk reményeiteket.
 Most a dologra.

ARRUNTIUS: (*félre*) Silius, vigyázz.
 Fölmegy a függöny. Föllép Afer.

PRAECO: Csöndet!

AFER: Szólítsd Caius Siliust.

PRAECO: Caius Silius!

SILIUS: Itt vagyok.

AFER: Azt a germániai
 Triumfusodat, mit a Sacrovir
 Fölötti győzelmed jogán szereztél,
 Senki sem irigyelte; és sem Caesar,
 Sem Róma el nem tűrte volna, hogy
 Kiforgassanak bármiből, amit
 A Köztársaságtól kiérdemeltél.
 De szeretetük méltatlanra szállt,
 Tetteid s okaik lelepleződtek;
 Caesar és a Szenátus látja jól:
 Kegyüket bemocskoltad bűneiddel.

SILIUS: Bűneimmel?

AFER: Türelem...

SILIUS: Ezt ajánld
 Az öszvérnek. Én római vagyok.
 Mi a bűnöm? Túl nagy a vagyonom?
 Becsületes vagyok? Kincsem, házam
 Kísérti a följelentőt? Erőm
 A túl sok? Netán az eszem?
 Ez ma mind bűn.

AFER: Silius, ha a bűn
 Neve így bánt, mily tehetetlenül
 Viseled majd ezt a vizsgálatot?

SILIUS: Afer, nem félek, csak dühös vagyok:
 Mozdítsd hát jól fizetett nyelvedet:
 Ki lesz a vádlóm?

VARRO: Én.

ARRUNTIUS: (*félre*) Varro? A konzul?
 Bedobták?

VARRO: Én vádollarak, Silius.
 Róma népe és Caesar elleni
 Árulásban bűnösnek bélyegezlek.

Te kezdted és okoztad Galliában
A háborút, és te is húztad el,
Hogy triumfálhass; sokáig fedezted
Sacrovirt, mintha nem ellenség volna,
Pusztán hogy több közpénzben részesülj,
A tartományt kifosztottad nejeddel,
Sosiával, így szennyes kapzsiságod
Kiüresítette győzelmedet,
És hazaárulóvá tett.

SILIUS: Hazudsz.

ARRUNTIUS: (*félre*) Köszönöm, Silius, halkán szólj, de gyakran.

VARRO: Ha vádaskodom, s igaztalanul

Idéztem bíró elé, sújtsatok,
Caesar, azzal, amit fejére kérek;
És minden szavamat ítélje meg
A bíróság s az összes józan ember.

SILIUS: Caesar, haladékat kérek, amíg

Ez mint konzul, le nem köszön.

TIBERIUS: Nem áll

Módunkban.

SILIUS: Miért? Tán ő vezeti

A tárgyalást? Tán a vádló jogán?

Vagy ő lesz a bírám is?

TIBERIUS: Hagyomány

Szentelte szokás, hogy az előljáró
Bárki polgárt a bíróság elé
Idézhet; nem tűrhetjük, hogy a konzul
E joga megrövidüljön, kinek
Éber tekintetére bízott,
Hogy – bármi rossz szándék miatt – a köz
Javát semmi károsodás ne érje.

SILIUS: Caesar, csalsz, s ez rosszabb, mint az erőszak.

TIBERIUS: Silius, félre ne érts, sohase mernénk

A konzul súlyát ellened bevetni,
Csak védjük hatalmát, amennyiben
Az az állam tekintélyének részét
Képezi.

ARRUNTIUS: Silius, higgyél neki!

COTTA: Hát jobb is, hogyha hisz.
ARRUNTIUS: Azt mondom én is.
De döntsön ő.
TIBERIUS: A Kapitóliumra
És isteneinkre: Köztársaságunk,
Szent törvényeink és becsületük
Érintve vannak itt – én hallgatok.
AFER: Hadd folytassuk, Caesar, a tárgyalást.
Igazságot teszünk.
SILIUS: Nem: törvényt tesztel.
Ugye, Afer? Beszélj.
AFER: Mi más akarsz?
SILIUS: Én? Semmi más, csinos beszédű úr;
Természetes igazságot szeretnék,
Nem a céljaid szerint kitanultat,
Nem az általatok megdolgozottat,
Vad erőszakkal, előítéllettel,
Rosszindulatú ravasz csúsztatással
Lehetetlen formára kitekertet.
AFER: Őrjöng, dühöng.
SILIUS: Nem mondhatok rád ilyet,
Csak Caesar engedélyével. Tudom,
Ki ítél el.
VARRO: Elárulta magát.
Már ez rábizonyítja, kicsoda.
SILIUS: Kicsoda hát?
VARRO: Az állam ellensége.
SILIUS: Mivel ellenséged vagyok neked
S az állam más romlott szolgáinak,
Mert a magad becstelensége árán
Lettél mások készséges eszköze.
SEIANUS: Ilyet a Konzulnak, ez szemtelenség!
Szentségtelen!
SILIUS: Színt vallotok. Ez az!
Jaj, nem éreztem, mint esküsztek össze,
Mint paktáltok ellenem. Tán nem tudtam,
Hogy Seianus, a kedvenc gyűlöl, és
Pufogatott törvényetek csak játék,

Vulkán hálója, csapda-szerkezet,
Igazság örvén elpusztítani,
Akit dühvel hajsoltok? Nincs agyam,
Szímatom, hogy mielőtt megszólalnék,
Ismerjem célotok, szándékotok
Természetét? Ó, igaz istenek,
Kiknek ítéletét nem vádolom,
Bármint gyötör e farkasok világa:
Ezért forgattam oly sűrűn magam?
Ezért álltam a küzdelem hevében?
Phoebus előbb hagyta ott az eget,
Mint én a harcot. A kék szemű gallok,
Göndör germánok ellen! Római
Sasaink szították a szárnyaikkal
Tüzünket, halált vitt minden csapásunk!
Egymagam rontottam neki a fürtös
Szikamberek hadának, s megfutottak;
Nem rabszolga-sebek borítanak,
De mellemen, arcomon hőshöz illők,
Neked szánták, Caesar, s Rómának őket!
S ezt kapom értük? Azt a vereséget
Ezért mértem nemes és bátor szívvel
Sacrovirre? Ó, Jupiter, hát illik
Hencegnem, mikor az, akiért tettem,
Így elfelejt?

AFER: Silius, Silius,
Felfortyant a véred, amint szokott,
Rendesen a bortól, most meg dühödben.
Agrippina asztalánál is nemrég
Így hánytorgattad azt a zendülést,
Melyben fegyelmet csak a katonáid
Tartottak; te vagy a Birodalom
Megmentője, hisz ha a légióid
Fellázadnak, mindnyáján elveszünk.
A te virtusod állt a vész elébe,
Általad lett Caesar és Róma ép,
Nevük, erejük, szellemük és létük
A te kezedből elnyert adomány.

ARRUNTIUS: *(félre)* Szónokhoz méltón megcsinált szöveg.

TIBERIUS: Igaz ez, Silius?

SILIUS: Ne is kérdjed, Caesar.

Hírhedett kémed most fejtette ki.

ARRUNTIUS: *(félre)* Remek római.

SABINUS: *(félre)* Bátran megfelelt.

SEIANUS: Ha ez így van, minden további vád

Fölösleges.

VARRO: Mert mi sértheti jobban

Caesar tekintélyét, mint ha olyasmit

Követelnek tőle, amit nem képes

Megfizetni?

COTTA: A követelés Caesar

Egész vagyonát fölemésztené.

LATIARIS: A viszonzás teljesen tönkretenné.

GALLUS: Mim az elég Silius érdeméhez?

ARRUNTIUS: *(félre)* Gallus is átállt?

SILIUS: Kínkeservesen

Próbáltok bűnt rám bizonyítani,

Mikor már rég kész az ítéletem.

Gyorsabb az út, ha elétek megyek.

Igaz, ezt mondtam, s mondok többet is:

Mióta ezt a szolgálatot tettem,

Caesar, te félsz tőlem; s nemhogy kegyelnél,

Gyűlölködöl. Igen, a fejedelmek

Előtt sértésszámba megy minden jótett,

Ha túlságosan nagy és jó ahhoz,

Hogy viszonozzák. Nincs örömötök

Semmi jóban, ha nem tudjátok könnyen

Letörleszteni; s ha nem, igyekeztek

Nem megköszönni, hanem megtorolni.

Minden ember rabszolgátok legyen,

Nem ismertek el semmi más jogot.

Ne firtassa senki, hogy lettetek

Nagyok. Azt hiszitek, ha kiderül,

Kisebbségek lesztek; pusztuljon csak el,

Ki magasra segített, csak szemet

Ne szúrjon: még szemrehányásnak néznék.

COTTA: Vonjátok meg a szót!
 VARRO: Minden világos.
 AFER: Nem kell más vádpont.
 LATIARIS: Tessék elítélni.
 SEIANUS: Kimutatta, hogy Caesar ellensége.
 COTTA: S a hátsó szándékait.
 SEIANUS: Elítélni.
 SILIUS: Elég, buzgó Szenátus. Dühötök
 Kinevetem. Silius jó véderőt
 Tart lelkében Fortuna kénye ellen,
 Miért félne hát a ti karmotoktól.
 Maga Fortuna is, ha az erény
 Száll szembe véle, megjuhászodik.
 Amim az emberéletben adódik:
 Varro epéje, Afer éles nyelve,
 A Szenátus szolgállelke, ha mind
 Gyilkolni kész is, nem fog vértemen,
 Sőt, lenézem, mert hozzám föl nem ér.
 Nem imádom báván az életet,
 S ha vége van, nem vádoló a sorsom.
 Gyáva, bátor egyaránt elbukik,
 Csak az nem mindegy, miért és hogyan,
 Drágán adta-e, vagy olcsón magát.
 Ha van itt római, tudja, hogyan
 Gúnyolja ki zsarnok Tiberiust;
 Nézzetek rám, s tanuljatok meghalni.
(ledöfi magát)

VARRO: Keserves tett!
 ARRUNTIUS: *(félre)* Dicsőségedre válik.
 TIBERIUS: Nézd meg, halott?
 SABINUS: *(félre)* Pontos volt a döfés.
 ARRUNTIUS: *(félre)* Ahogy gondoltam, úgy. – Ég veled, Silius!
 Példát mutattál, híred fennmarad.
 TIBERIUS: Nem örvendünk e szomorú esetnek,
 Mely kegyelmünket megcsúfolja, bár az
 Készen állt, nemes római, és minden
 Reményeden túl.

ARRUNTIUS: (*félre*) Bámulatos farkas:
 Jóllakott, s most vonyít.

SEIANUS: Nem illik Caesar
 Méltóságához ekképpen siratni
 Egy áruló megérdemelt halálát;
 Ily enyhesség felbízthat hasonló
 Bűnre más pártütőket.

TIBERIUS: Vagyonának
 Elkobzása elég lett volna.

ARRUNTIUS: (*félre*) Ó,
 Erre csurgott tehát a nyálatok?

VARRO: Vigyétek a hullát.

SEIANUS: Idéztessék be
 Sosia.

GALLUS: Őt tessék csak proskribálni.
 A vagyonnak felét szerintem kapja
 A kincstár, míg felét a gyermekek.

LEPIDUS: Caesar, ha tetszik: azt hiszem, negyedrészt
 A följelentőké törvény szerint,
 A többit kapják meg a gyermekek.
 Így Caesar embersége is kitetszik,
 S a szükség azokat sem kényszeríti
 – Bár rászolgáltak vétkes szüleik –
 Hogy rosszra törjenek.

TIBERIUS: Tetszéssel halljuk.

ARRUNTIUS: (*félre*) Mintha a fogad húznák. – Lepidus
 Komoly, becsületes, és úgy találom,
 Mértéktartó minden megszólalása.

SABINUS: És jó tettekre intő...
 (*be Cordus őrizet alatt; Satrius, Natta*)
 Hé, ki ez?
 Cremutius Cordus? Őrizet alatt?

ARRUNTIUS: Vér kell a lakomához? Nemes Cordus,
 Légy, mint a könyveid, becsületes.

TIBERIUS: Mi okból?

SEIANUS: Az annaleseiért.

PRAECO: Cremutius Cordus!

CORDUS: Igen.

PRAECO: Satrius Secundus,

Pinnarius Natta vállalta a vádat.

ARRUNTIUS: (*félre*) Seianus vérebei, emberhússal

Eteti őket – mindig jól ugatnak.

AFER: A Szenátus várja, hogy szóljatok.

SATRIUS: Ímé, vádollok, Cremutius Cordus,

Veszélyt jelentesz, titkos pártütést,

Mert lázadást szítasz az állam ellen

Nyughatatlan, sértődött szellemeddel;

Ezt bizonyítják annaleseid,

Miket közreadtál; mert belemarsz

A jelenkorba vipera-fogakkal,

Pedig méhéből származol, e vétket

Csak elfajzott fattyú követi el

Szülője ellen.

NATTA: Egyetértek, ám

Egyetlen részletet kiemelek:

Embereket s korokat összevetvén

Dicséred Brutust, s közlöd Cassiusról,

Hogy ő volt az utolsó római.

COTTA: Talán mi nem?

VARRO: És Caesar? Semmi volna?

AFER: Ez lelkében sért minden rómaid,

Kiben nemes, fennkölt szellem lakik:

Egy apagyilkos, honáruló Brutust

Emelni Róma minden mostani

Értéke fölé. Elvetemült sértés,

Rossz epéjű, szemtelen mocskolódás.

Nemcsak a kort sújtja itt megvetéssel,

Hanem a kor urát, Caesart magát

Rántja a sárba; s mindezt feslett tolla

Sunyi célozgatásaiba rejti.

Caesar, ha Cassius volt az utolsó

Római, akkor neked nincs neved.

TIBERIUS: Hallgassuk a válaszát. Csönd legyen!

CORDUS: Mert tetteimben ártatlan vagyok,

Szavaimat éri vád. De ezek

Nem érintik sem Caesart, sem az atyját,

Kiket véd a felségsértési törvény.
Mondják, Brutust és Cassiust dicsértem;
Kiknek tetteit bár sokan megírták,
Mindenki tisztelettel említette.
Az ékesszóló, mindig hiteles
Titus Livius nagy történetében
Pompeiust oly zengzetesen dicsérte,
Hogy Augustus pompeianusnak hívta –
És barátok maradtak. Könyvei
Gyakran mondják Scipiót, Afraniust
És ama Brutust, ama Cassiust
Remek embernek; nem honáruzó
Tolvajnak, mint mostanában szokás.
Asinius Pollio nemes férfiként
Emlékszik rájuk, Messalla dicséri
Vezérét, Cassiust – s ím, mind a ketten
Augustus által megbecsülten éltek.
Cicero könyvére, mely egekig
Magasztalja Catót, mit felelt Caesar
Diktátorként? Választ írt rá, akárha
Bírák előtt szólna. Antonius
Levelei, Brutus beszédei
Augustusra mily gyalázkodást szórnak –
Hamisan, ám keserű indulattal.
Catullus versei sértegetik
Mind a két Caesart, mégis népszerűek,
Az isteni Julius és Augustus
Lenézte tán, de tűrte – nem tudom,
Önmérsékletből-e vagy bölcsességből;
Mert a becsmélés, hogyha megvetik,
Elenyészik, elhal, de a dühös
Indulat már-már elismerni látszik.
A görögök nemcsak a szabadságot,
A szabadosságot sem fenytették;
És csak szóval volt szokás megtorolni
A sértő szót. De én miről írhatnék
A kor szennyétől távol szabadon,
Ha nem azokról, kiket a halál

Gyűlölet s kedvezés alól kivett?
Ha megírom, hogy Cassius és Brutus
Fegyverben állt Philippi mezején,
Az állam ellen lázítom a népet?
Vagy róluk, kik hetven éve halottak
– És képmásukat még a győztes is
Megkímélte – az íróknak tilos
Megemlékezni, mert tán bűnösök?
A tisztelet minden embert megillet.
S ha elítéltek, lesznek elegen,
Kik megértik a nemes Cassiust,
S őrzik a nagy Brutus becsületét;
És énram is emlékeznek ekképp.

ARRUNTIUS: Méltósággal beszélt.

SABINUS: És mérséklettel.

Tetszik, hogy nem ragadja el a hév.

ARRUNTIUS: Igencsak sugdosnak.

TIBERIUS: Vigyétek innen!

Majd más ülésünkön döntünk felőle.

(el Cordus őrizet alatt)

COTTA: Addig is égessék el könyveit

Az aedilisek.

SEIANUS: Helyes észrevétel.

AFER: Ne oktassa ki ez a szabadosság

A kort.

ARRUNTIUS: *(félre)* Bár ráférne jobb korra is.

LATIARIS: Égjenek el.

GALLUS: És felkutatni mindet.

PRAECO: A bíróság ülése véget ért.

(el mind, Arruntius, Sabinus, Lepidus marad)

ARRUNTIUS: Égjenek el! Ó, milyen nevetséges

Agyatlan buzgalmával a Szenátus!

Jelen hatalmuk – azt hiszik – kioltja

A jövő idők emlékezetét!

SABINUS: S azt hiszik, növekszik a tekintélyük,

Hogyha a tehetséget büntetik.

Hát nem! Aki dühöngve könyvet éget,

És eszméket betilt, az csak kegyetlen;

Végül szerez magának szégyent, szitkot,
S örök hírnevet annak, kit betiltott.

LEPIDUS: Vigasztalan idők, ha az erénynek
Nem jár előmenetel, sem büntetés
A bűnnek.

ARRUNTIUS: Igaz, nemes Lepidus.
Jól látta Augustus, mit kell kiállnunk
Tiberius alatt; pontos a kép:
Boldogtalan római nép, hogy éljen
Lassú állkapcsok közt őrlődve hosszan.
(el mind)
(be Tiberius és Seianus)

TIBERIUS: Ez a dolog jól sikerült, Seianus.
Senki nem sejti, hogy Agrippina
És a fiai ellen készülünk.
Most azt döntsük el, hogy csaljuk verembe
Sabinust és Arruntius. És Gallust –
Hiába hízeleg nekünk, a szívét
Ismerjük jól.

SEIANUS: Pihentess kissé, Caesar.
Az idő érik, s majd megkoronázza,
Amit igaz jósjelekkel mi kezdtünk.
Sabinus jöjjön.

TIBERIUS: Arruntius inkább.

SEIANUS: Őt kíméld meg. Mert fedezékül szolgál;
Zabolátlan nyelve, ha szólni hagynád,
Bizonyítja, hogy a többiek ellen
Nem gyűlölség vezet.

TIBERIUS: Bölcs koponya,
Szerencsés gondolat: rád hallgatok.

SEIANUS: Uram, oly régen kísér kegyetek,
Előbb apádé, szent Augustusé,
Utóbb a te jótéteményeid,
Hogy inkább vallanám meg vágyaim
A te fülednek, mint az isteneknek.
De soha nem is követeltem eddig
Káprázatos címet és rangot, inkább

Caesarom biztonságára ügyelnék
A közkatonák között.

TIBERIUS: Így igaz.

SEIANUS: Az egy előny, amely joggal megillet,
Hogy a nagy Caesar méltónak talált
A kapcsolatra. Hát ebből fakadnak
Reményeim.

TIBERIUS: Hm?

SEIANUS: Úgy tudom, Augustus
Lányának férj-jelöltként számba vett
Egy római lovagot is. Ha így...
– Nem tudom, hogy reméljek ily kegyet –
De ha férj kerestetnék Liviának,
S én szóba jönnék mint Caesar barátja,
Dicsőségemre válna a rokonság.
Mint mindig, oly éber gonddal ügyelnék
Caesar javára; viszont gyöngé várom
Megerősödve, szilárdabban állna
Agrippina túlerejével szemben;
Amit gyermekeim épsége végett
Erősen óhajtok. Amúgy nekem
Nincs más vágyam, mint hogy egy ilyen drága
Urat szolgálhassak halálomig.

TIBERIUS: Jólesik a ragaszkodás, amellyel
Seianusunk, jótéteményeinket
Könnyen felejtő elménkbe idézed.
De a dologra. Minden más halandó
A hasznához szabja döntéseit;
Más sorsot követ a fejedelem:
Főbb tetteit a jó hírnév vezérli.
Válaszra így több idő jár nekünk.
Livia maga döntheti el, Drusus
Után férjhez megy-e, vagy megmarad
A családban; továbbá ott az anyja
S a nagyanyja, igazán közeli
Tanácsadók – hallgathat rájuk is.
De szóljak nyíltan. Félsz Agrippinától?
Nyilván sokkal vadabb haragra gyúl,

Ha Livia házassága megosztja
A Caesarok házáat. Vetélkedés
Tör ki az asszonyok közt, s a gyűlölség
Tönkreteszi mindkét ág unokáit.
E házasság a vizályt csak fokozná.
Te sem volnál biztonságban, Seianus.
Azt hiszed, hogy Livia, aki Caius
Caesar hitvese volt, majd Drususé,
Szerény sorban akar megöregedni
Egy kis római lovag oldalán?
Hogy téged emeljen szégyene árán?
S ha én hagynám, hiszed, hogy akik látták
Apját, bátyját és közös eleinket
A legfőbb méltóságok birtokában,
Eltűrnék ezt? Vagy akár a Szenátus?
Már pletyka tárgya a pozíciód;
Morog mindenki, a főemberek
Nyíltan hánytorgatják, hogy túl atyánk
Kegyén és lovagi rangodon csörtetsz;
Téged gyűlölnék, s engem ér a vád.
Barátunk elől el nem hallgatunk
Semmit. Bölcs légy. És ha döntésre juttok
Te vagy Livia, én nem gátolom.
Hogy rólad elménkben mit tervezünk,
Milyen kapcsolatokkal fűzünk enmagunkhoz
Mint egyenlő felünket, egyelőre
Nem ismertetem. Annyit tudj csupán,
Kedvelt Seianusunk: nincs oly magas
Méltóság, melyet hű fáradozásod
S kiválóságod meg ne érdemelne.
És ezt ki fogjuk nyilvánítani
Úgy a Szenátus, mint a nép előtt.
SEIANUS: Eszemre térítesz, világosan
Látom, mily elvakult voltam imént:
Mert bölcsen utasítod el, amit
Ostobán kértem. És mit gondolsz arról,
Hogy elhagyd Rómát tanácsom szerint?
TIBERIUS: Eldöntöttük.

SEIANUS: *(írást ad át)* Még néhány gondolat
A döntésedet megerősítendő.

TIBERIUS: Gondos Seianus! Olvassuk hamar.

Törődj tervünkkel, és jól boldogulj. *(el)*

SEIANUS: Jól, ha rám hallgatsz – Tompa, tunya Caesar!

Azt mondod, a kegyed miatt morognak?

És hogy a te hibádból csörtetek?

Engem gyűlölnék, s téged ér a vád?

Nem fogod fel? Villámgyorsan lecsapnék,

Ha úgy akarnád megnyerni a játszmat,

Hogy engem mártasz be. Buta szavad

El sem hagyta a szád, mikor agyam

Műhelyében már elkészült a páncél

Fortélyod ellen. – Olvasd, amit adtam,

S úgy ejtse rabul érzékeidet,

Mintha bürökpor, máklé, mandragóra

Ringatott volna el. Aludj, kéjszomjas

Caesar, s az önhitt hanyagság vezesse

Bárgyú erőidet a közügyektől

Távol, rabulejtő élvezetekre –

Hogy buja lelked ajzottan akarja

Elhagyni Rómát. Mondom, s egyre mondom,

Mily kellemetlen a városi nyüzsgés,

Az ügyek sokasága, az özönlő

Kérelmezők bosszantó panasza,

Csak ami fontos, azzal nem törődhet

Irigység, morgás, rossz hírek miatt;

Bezzeg az elvonult, nyugalmas élet

Gyönyörökkel teljes, könnyű derűje,

Mely épp a nagy ügyekre hagy időt,

S a bölcs megfontolásra ad esélyt.

Így aztán mit se gondol a komoly

Döntésekről, hisz róluk mit se tud,

Ha tervezek, terveit ismerem,

S építkezem: én osztok kegyeket,

Címet, rangot, pénzhozó hivatalt,

Sőt, Caesar láthatásának jogát;

A gyűlölködők majd adják alább,

Mert én döntök az életük soráról:
Hajtsanak főt – vagy bukjanak Caesarral. *(el)*
TIBERIUS: *(be)* Livia férje légy? Lejebb, Seianus,
Nem is adnád? Magasra törsz? No jól van.
Vasalt kapocs köt hozzánk, terveink
Láncában szem vagy; kit elméd szerint
Használunk kell, bármit tervezzen is.
Igaz. De okosan, mert jégre visz.
Nos, gondoljuk meg... Ki van odakünn?

SZOLGA: *(be)* Caesar?
TIBERIUS: Az utazást elhagyni bűn
Volna, annyi gyönyört ígér; se kétely,
Se szégyenletes félsz hozzánk nem ér fel;
Ám bölcs a kétely, s indokolt a félsz,
Ha előnyünkre diktálja az ész,
Mint most: Seianusban a gőg vadabb,
Mint Agrippinában a nyers harag.
Félelmes ellenség, ha mi neveltük,
Ha kegyekkel veszélyessé növeltük.
Akit megsebezünk, tán acsarog,
Csak a kedvenc üthet rajtunk nagyot;
Tüzesebbre forr a dühöngő ármány
Az ambíció, mint a bosszú lángján.
Ügyes fejedelem, el ne kapassad
Senki híved, és kellő távol tartsad
A feltörekvőt. Te főt légy a csúcson,
De néki a csúcs eszébe se jusson.
Lássuk... – Macrót keresd meg mielőbb,
Ha nincs a közelben; hívatjuk. *(szolga el)*

Ót

Használjuk most munkánk eszközeként.
Megbízható. Hát, szükségből erényt.
Skorpiómarást gyógyító erő
Lakik – mint mondják – a méregölő
Sisakvirágban. Egy próbát megérhet:
Éljünk, amíg birkózik a két méreg.
A Macro-féle túlon túl gyors szellem,
Nem alkalmas csak maga-fajta ellen.

Bölcs uralkodó összehergeli
A két gazt, s így mindkettőt megöli.
Nagy embert tart a király? Megbuktatják.
Oroszlánt tart? Kövesse a parancsát.

(be Macro)

TIBERIUS: Macro, küldettünk érted.

MACRO: Értem, Caesar.

TIBERIUS: *(szolgának)* Hagyj magunkra!

(szolga el)

Ha megtudod, jó Macro,

Miért küldettünk érted és mi célból,
Majd jobban érted, s örömdre szolgál:
Kiválasztottunk, mert megbízunk benned.

MACRO: Caesar választása, Caesar bizalma

Macrót ingyen is büszkévé teszi,
Ha szolgál Caesarnak.

TIBERIUS: Ne udvarolj!

Szándékunkban áll elhagyni a várost
Kissé, és megnézni Campaniát.
Nem kedvtelésből, hanem templomot
Szentelünk Capuában Jupiternek
S Augustusnak egy másikat Nolában;
Nagy munka lesz, Macro, és elhúzódhat
Tovább, mint kívánnánk. És mivel tudjuk,
Mennyi veszély rejlik akár rövid
Távollétünkben, hisz az államot
Irigység marja, pártos gyűlölet
Kavarja, rád gondoltunk, nemes Macro,
Annyi római közül, hogy te légy
Szemünk és fülünk; ügyelj szorosan
Agrippinára és a két fiára –
És Seianusra. Nem kételkedünk
Hűségében, nem sajnáljuk kegyünket,
Amellyel oly bőven halmoztuk el,
Hisz ezzel döntésünket megcsúfolnánk,
Kétségbe vonnánk bölcs orákulumként
Szilárdnak vélt régi ítéletünket.
De a nagyság mulandó. Molyok, férgek

Tenyésznek túl készséges anyagában,
Melyet megemésztvén, az alkotó
Szubsztanciáján hizlalják maguk.
Macro eszes, és figyel. S jól tudom,
Titoktartó, ravasz, bölcs, ismeri
Az ember természetét, kitanulta
Érzés, szenvedély okát, céljait,
Melyik hogy működik, ha működik.
Bízunk benne, mert látjuk érdemét.
Dologra hát – mert ez a tárgyalás
Nem húzódhat el, hogy gyanút ne keltsen.
Macro, megbízunk: kémkedj, adj hírt róla,
Büntess. Gondolkozz, használj minden eszközt,
Hadsegédet, bármit, bárkivel szemben.
Kutass, szervezz, áskálódj: tegyél bármit,
Akárha a Szenátus jogán tennéd,
S a törvény áldásával; cselekedj
Caesar és Róma megmentőjeként.
Választ nem vártam, csupán tetteket.
Amire jutsz, arról megbízható
Futárral értesíts. Ha netán kérdik,
Mért hívattalak, mondd, hogy a kocsinkat
S a lovainkat készítéd elő.
Szeretett Macrónk, joggal várd jutalmad. *(el)*
MACRO: Miért parancsol Caesar így, nem kérdem,
Öröm, hogy parancsol. Már az is érdem,
Hogy alkalmaznak, mindegy, így vagy úgy:
A hatalom minden tette erényes.
Akit használ, csak eszköz: nem vitatja
Magas szándékát – némán végrehajtja.
De ha egy íj az úr kezére áll,
Azt használja, célba azzal talál;
S legtöbbet akkor ér a trón szolgája,
Ha fejedelme célját eltalálja.
Ne firtassa – majd az úr válogat –
Akárkire lője ki a nyilat.
Ikeröcsém hírében, életében
Aljas kárt tenni; édes feleségem

Kivetni ágyamból; hóhérnak adni
Apám, anyám; cinkosul fogadni
Egyetlen fiam; minden rokonom
Kinyírni; barátan, ártatlanon
Nem könyörölni; istenek fején
Mocskot találni: megcselekszem én,
Ha parancsolják, víg leszek és lelkes.
Szolgálj, tetszésre törj – akkor emelkedsz.
Ha rangot és módot akarsz, a jog
S igazság útját jobb, ha elhagyod;
És új, vad ösvényt vágsz, mert mifelénk
Nem szűken értelmezik az erényt.
Erény: a siker; ész: az indulat;
Törvény: a szeszély; csel a hódolat;
Az erkölcs rút, de szép az alkalom;
Üres a szó, s a jó hír a haszon.
Ha Seianust Caesar hiú szeszélye
Fölemelte, hogy aztán lecserélje
– Hadd bucskázzék nagyot, s kövesse más –
Kész eszköze vagyunk; ez a bukás
Emelhet minket is. Nincs példa nélkül,
Ha a régi romokon új ház épül. (el)

IV.

(*Be Agrippina, Gallus*)

GALLUS: Hercegnő, Agrippina, türelem.

AGRIPPINA: Előbb a bosszú, az lehetne nektár

Éhes szellememnek. Ó, Fortuna,

Amit készítesz, hirtelen legyen.

Vakítsd meg értelmemet egy csapással,

Hogy ne lássam jövőendő sorsomat.

Ne féljek, ha már nem remélhetek.

GALLUS: Caesarnál is jobban gyötröd magad.

AGRIPPINA: Hát ez a magas születés jutalma?

Hogy céltábla vagyok? Örök gyanús?

Szakadatlan irigység szenvedője?

Ha vászna nem is, képe minden festett

Veszélynek? Hát ki ne akarna inkább
 Zuhanni, mint örökkön függeni?
 GALLUS: Biztonságban lehetnél, ha...
 AGRIPPINA: Jó Gallus...
 Ha buja Seianus lotyója volnék?
 Vagy Caesar kéjkertjében kerítőnő?
 Úgysem volnék biztos – senki sem az.
 Te sem vagy biztos, míg mellettem állsz.
 Silius biztos volt? S a jó Sosia biztos?
 Vagy húgom, a drága Claudia Pulchra?
 Az ártatlan Furnius? S akik azóta
 Afer vádjának szónoki babért
 Szereztek? Balga barátok, nem intett
 Ennyi friss példa, hogy vigyázat, engem
 Szeretettel követni veszedelmes,
 Hogy Caesar dühöngése meg nem szűnik,
 Amíg a kiváltói meg nem szűnnek?
 Ezt föl kell fogni. Jó Gallus, eredj.
 Ha itt csak mutatkozol: árulás,
 Ha tisztelettel köszönsz: pártütés.
 Boldogtalanná teszek – és ti engem.
 Hol vannak a fiaim? Nero? Drusus?
 Együtt jobb célpont vagyunk, fussunk széjjel,
 Ne rántsuk sírba a barátainkat.
 Vagy indítsunk egy vétkes akciót,
 Amelynek ügyis koholják a vádját,
 Hadd hökkenjenek meg, hogy igazuk van.
 Mindegy. – Hisz amit kiagyaltak, meglesz.
 Nincs ártatlanság, mit a hatalom
 Be ne mocskolna. Bűn ez? Nincs nyoma,
 Ha végtelen a bűnök lajstroma.

(be Nero, Ifjabb Drusus, Caligula)

NERO: Seianus megjött Caesar szigetéről.
 GALLUS: Kegyvesztett?
 IFJ. DRUSUS: Kegyeltebb, mint valaha.
 GALLUS: Balszerencse.
 CALIGULA: Az is, és Fortuna
 Furcsa fintora.

IFJ. DRUSUS: Ám nekik szerencsés.

GALLUS: Mi volt?

NERO: Tiberius épp lakomázott

Egy villában, melynek neve Spelunca,

Egy természetes barlangban, mikor

Több szikla lezuhant, s agyonütött

Néhány szolgát; mindenki menekült.

De Seianus arcával és testével

Caesarra borult óva, így fedezte

A hulló kövektől; e helyzetében

Találtak rá az odarohanó

Katonák. E kaland úgy beágyazta

Caesar bizalmába, hogy nem lehet

Kirobbantani sem belőle. Így jött

Rómába, Caesar fényétől fürösztve.

AGRIPPINA: S oly hatalommal, mely elég követ

Omlaszt ránk, hogy mindönket eltemessen.

Nero és Drusus és Caligula,

Rangotok miatt úgy gyűlöl e kettő,

Mint senki mást. Nemesi véretekre

Gondoljatok, s vállaljátok a sorsot:

Méltón a zsarnokság szemébe nézni.

Hadd tétessék próbára az erény.

Amint a szél az erős fát cibálja,

S az attól csak még szilárdabban áll.

Apátok hullta, nagybátyátok veszte

Után mit vártok? Vagy erőszak ér,

Vagy csúf fortély. Álljátok a csapást;

Ha tenni nincs mód, nemesebb a tűrés.

Méhemhez méltón, fiaim, vitézül:

Nem félhetünk, ha tudjuk, hogy mi készül.

(mind el)

(be Macro)

MACRO: Megjött, s Caesar még jobban kedveli.

Ilyen gyöngé? Netán a tengeri

Levegő hat így? És ha arra jár

Megint, Caesar mindent visszacsinál?

Benne vagy, Macro; csak most úgy tegyed

A dolgod, hogy már a magánügyed.
Ha eddig Caesar érdeke szerint
Működtél, most a szükségből erényt
Magad csinálsz; saját gondolatod
Célod felé sebesebben robog.
Ha Seianus feltör, az lesz a veszted,
Hisz mindig is a bukását szervezted,
Nincs irgalom. Üss oda mielőbb,
Amíg célba nem ér, üss, mielőtt
Ő ütne meg. Ha itt az alkalom,
Ragadd üstökön: üsd meg, de nagyon. *(el)*
(be Latiaris, Rufus, Opsius)

LATIARIS: E szolgálatot Seianus urunk
Nemeslelkű jutalommal fogadja.
Bújjatok el itt, a tető alatt,
S ha ráveszem, hogy elszólja magát,
Ugorjatok, s kapjátok el.

RUFUS: Már megjött?

LATIARIS: Megyek érte. *(el)*

OPSIUS: Csak ügyesen. Remélem,
Fölfigyelnek ránk és az akcióra.

RUFUS: Ez még a konzulságot is megéri
Az államnak.

OPSIUS: Ne is adjuk alább:
Sabinus igen veszedelmes ember.

RUFUS: Germanicus barátja volt, s ma is
Az özvegy és a három fiú híve,
Hiába kegyvesztettek, ő naponta
Látogatja őket, nyilvánosan
Mutatkozik velük; szolgálja őket,
Akár a ház már egyetlen kliense.
Adja az ég, hogy őszintén beszéljen.

OPSIUS: Latiarisnak rokona, bízik benne.

RUFUS: S ő meghálálja.

OPSIUS: Fontos állami
Hivatalt visel, így a kötelesség
A rokonságot félresöpri...

RUFUS: Csitt,
Jönnék.

OPSIUS: Hát fedezékbe. Csöndesen. *(elrejtőznek)*

(be Latiaris és Sabinus)

LATIARIS: Szép állhatatossággal pártolod

E bánat-sújtott házat – más barátok

A balszerencse mellől elszeleltek;

Te a sors-adta téiben sem hagyod

A tápláló dicsőség hűlt helyét.

Igaz szív vagy, méltó patrónusod,

A nagy Germanicus szeretetére;

Ha földézem dicső érdemét,

S látom, hogy özvegyét és fiait

Irigység és gyűlölet környezi,

Az eget hanyagsággal vádolom,

És zsarnoksággal az embereket.

SABINUS: Ha ők türelmesek, legyünk mi is.

LATIARIS: Mi lesz e korról, és mi lesz velünk,

Ha a nemesség jelenti a bűnt?

Ha föld és vagyoni végzetes hiba?

SABINUS: Sőt, ha az ember ágya, asztala

Csupa csapda? És terhelő adat,

Ha följegyezzük, minden gondolat,

Mert sunyi ügynökök úgy költik át,

Hogy szolgálja a zsarnok bosszuját?

Ha a tudatlanság sem ártalmatlan,

A tudás viszont rögtön vád alatt van?

Ha népüktől a régi, szép szabadság

Pusztá árnyát is mohón elragadták,

S kiszolgáltattak aljas, ócska kémek,

Vad keselyűk gyilkos tekintetének?

LATIARIS: Nem hunyhat így ki a Római faj

Géniusza; tiszta lánggal ragyogva

Feltámadhat még a régi szabadság,

Melyhez holtig ragaszkodik a férfi;

S nem ülünk elcsigázott, bús bolondként

A sötétben az üszköt fújdogálva,

Mígnem kihúny a végső szikra is.

Az ügy közös, hiszen kockán forog
– Hacsak nem fattyú vagy rabszolga – minden
Római jó neve, becsülete,
Élő lelke. Ha a férfi letenné
Az oly régóta hurcolt súlyos pajzsot,
S a fűrge kardot forgatná helyette,
Biztosabban elérnénk vágyainkat.
Fáraszt immár a számár-türelem.
Csak a bátor tetterő szerzi vissza
Jogainkat. Kő és kemény acél
Szikrájából gyúl ki újra a tűz,
Melynek dicső pompája a világot
Mint a nap, felüdíti.

SABINUS: Okosabb
Sötétben várni, míg fölkel a nap.
Ne tüzelje az uralkodó ellen
Az alattvalót semmi gonosz szellem.
A jó ember, ha jogát veszti, tűr,
És nem szít lázadást esztelenül.
Bár mikor Róma először vetette
Egy ember hatalma alá magát,
Nem szánta neki örök hadisarcul
Szabadságát, vagyonát, életét.

LATIARIS: Ha szolgák vagyunk, hát szolgáljuk Caesart,
Ne a sokkal rosszabb, gőgös Seianust!
Az intéz mindent. Caesar mehet tőle
Ragyás képét kenőccsel kenegetni
Rhodoszra, míg ő minden római
Polgár és herceg nyakán páváskodva
Uralkodik maga.

SABINUS: Fején találtad
A szöveget: ebben áll a mestersége
S a hatalma.

LATIARIS: Meg abban, hogy gazember.
Hogy dőzsöl Livia? Hogy halt meg Drusus?
Kiket s miért tettek el láb alól?

SABINUS: A múlt elmúlt. Én közelebb tekintem
A praktikáit, s rögtön kiviláglik,

Mitől művésze a gazemberségnek.
Tiberiusnak bemesélte, hogy
Agrippina az életére tör.
Az asszonynak viszont barátilag
Megüzente többször, hogy óvakodjék
Caesartól, mert az majd megmérgezi.
A gyanúból kölcsönös félelem lett,
Majd kirobbant a nyílt gyűlölködés.
Akkor bérenceivel megdolgozta
Nerót: agyondicsérték, föltüzelték,
Hogy Caesar vén; hogy csak őrá tekint
Reménnyel a nép és a hadsereg;
Hogy tőle mindenki világraszóló
Tetteket vár, csak szánja el magát,
Szólítsa őket. A könnyelmű ifjú
Tán hiszi is; Seianus pedig ír
Caesarnak: „Ez a fiú veszedelmes,
Az anyja pedig csupa cselszövés,
Fegyveres férfiakat toboroz
Kőré.” Caesar tehát rettegve készül
Anya s fia ellen. De van tovább is.
A másik fivér Drusus – vad fiú,
Alkalmas préda, mert ambiciózus,
Irigy – no ezt keblére öleli,
Agyondicséri, elkábítja azzal,
Hogy mily tetteket vár tőle a nép,
És milyen keservesen tűri Róma,
Hogy anyjuk csak Nerót tolja előre.
Így szépen egymásnak uszítja őket,
S miközben mind barátjának hiszi,
Mindnek külön készíti a bukást,
A végromlást.

LATIARIS: És Caesar erre bólint
Félálmban?

SABINUS: Bár hosszú álma lenne
Mocskos kéjei közt.

(Opsius és Rufus beront)

OPSIUS: Ez árulás!

RUFUS: Tartóztasd le a felségárulót,
Vagy az leszél te is.

LATIARIS: Caesar nevében!

SABINUS: Tehát elkaptatok.

RUFUS: El ám, uram.

SABINUS: Számos év során őszült fürtű kémek!
Tisztos szörnyetegek, ilyen verem
Vár rátok is, már ássák.

OPSIUS: El vele!

LATIARIS: Vigyétek!

RUFUS: Ha egy felségáruló
Kémnek nevez, megtisztel.

SABINUS: Jól adod,
Te sokoldalú és buzgalmatos
Állami közeg. Vigyetek, gyerünk.
Szép újév-ünnep, éppen jó leszék
Seianus oltárára áldozatnak.

OPSIUS: Húzd a tógáját zsáknak a fejére.

SABINUS: Nem kell. Mert fölösleges és idétlen.
Gazemberségték szégyene a vétkem.

(mind el)

(be Macro és Caligula)

MACRO: Uram, vedd észbe, mily veszélyes ez
A cselszövés! Két bátyádat, anyádat
Beidézi a Szenátus! Caesarral
Ebédél Gallus – este elítélik!
Sabinust gúzsba kötve viszik el!
A szenátorok rettegve lapulnak,
Kivéve azt, ki magánvagyonát
A közpénzből erőszakkal szerezte!
Most még tárgya vagy, de nem sok idő
Múltán a gyűlöletnek szenvedő
Alanya leszél.

CALIGULA: Akkor mit tanácsolsz?

MACRO: Indulj Caprira rögtön, s add magad
Föltétel nélkül nagybátyád kezére.
Mondd meg Caesarnak, ha a vád szerint
Anyád s két bátyád Augustus szobránál

S a légióknál keres menedéket,
Akkor te inkább hozzá folyamodsz,
Hogysen gyanú alatt a nagy Seianus
Cselszövésétől óránként remegj,
Bár ez – jelezzed nagy bizalmasan –
Caesart és trónját is fenyegeti;
Seianus céljait szolgálja mind,
S a közbiztonság végett üldözendő.
Én majd nyomós érvekkkel támogatlak:
Caesar méltán bizalmába fogadhat.

CALIGULA: El hát hamar, és készülünk az útra.

(mindketten el)

(be Arruntius)

ARRUNTIUS: Ezt is eltűröd, ég? Akárhogy izzik

A bűn, nem buzdul jogos haragod
Dúlt kebeledben, hogy hamvába fojtsa
Az istentelenség kátránytüzét
Trónod előtt? Alszol türelmesen,
S a bűn vigyorgó pofával tekint
Hatalmadra, port és füstöt okádva
Képedbe? Jupiter, soha nem ébredsz?
Szakálladat kell rángassa Seianus,
Hogy nyíljon lila-karikás szemed,
S egy nézéssel megöld? Horkoljatok,
Égiek, hadd rakjon e szörnyeteg
Hegyre hegyet, hogy magához lerántson!
Bocsáss meg, Fortuna, és ti, hatalmak,
Kiket zúgolódásom sérthetett.
De lám, egy valóságos csodalény:
Egy nemes, becsületes római –
És öregember!

(be Lepidus)

Marcus Lepidus,

Mikor veszik vérünket? Te meg én,
– Nem hengegek – szinte magunk maradtunk
E rút időkben tisztességesek.

LEPIDUS: Maradtunk? Hát maradunk, Lucius.
 Bárhogy tátsa ránk halálos pofáját
 A zsarnokság.

ARRUNTIUS: Bizony, mint Sabinusra.

LEPIDUS: Lerángatták szegényt a Sóhajok
 Lépcsőjén, s ami még irtóztatóbb, hű
 Kuttyája – egész Róma szégyenére –
 Nem tágított mellőle, s hogy bedobták
 A folyóba, követte, s ott veszett.

ARRUNTIUS: Hát... irigyelhetjük mi, emberek.
 Most már ránk vár a hóhérekampó, Marcus.
 Milyen fortély – taníts ki, ha lehet –
 Tartotta meg, hű hazafi, e kedves
 Tiszteletre méltó fejet derék
 Válladon ily ősz korig?

LEPIDUS: Arruntius,
 Semmi fortély. Csak bátor türelem,
 Állhatatos csönd; nem hadakozom
 Az áradattal; gondolataim
 Körében élek otthon büntelen,
 Ordast nem ingerlek – fortélyom ez.

ARRUNTIUS: Próbálnám eltanulni – már ha hinném,
 Hogy megsegít. Imámat Jupiterhez
 Óvatosan mondjam, vagy hangosan?
 Hogy mit kívánok? Tiberius, Seianus
 Nevét lenyeljem? Hallgassak bizony,
 Ha szólok is? És gondolkodhatom
 Anélkül, hogy kínpadra vonjanak?
 S ha álmodom, s álmomban tán beszélek?
 Vagy köhögök? Mindennap más a törvény!
 Fejem csóválom – nem jelentenek?
 Ha azt mondom, kék az ég, vagy borús,
 A Sóhajok Lépcsőjén nem kötök ki?
 Ilyesmin múlik ma az ember sorsa.
 Nem véd a jog hamis tanú fülétől,
 Nincs hely, nap, óra, mely szabad lehetne,
 A vallás bár százszor szentelte meg,
 A sokarcú kegyetlenség talál

Magának ürügyet. Örült dühöngés,
Részeg bőgés, asszonyi locsogás,
Bohóc trágárság – bármi megfélel,
Hogy elkapjanak. S mindig egy a vége,
– Bármi volt a vétség, és bárki tette –
Halál: a hely lehet más, s az idő.
De... Nero herceg? Őrizet alatt?

(be Laco, Nero, Liktorok)

LACO: Haladjunk, Liktorok. Bocsánatot,
Urak, Caesar parancsa, senki sem
Szólhat a fogolyhoz.

NERO: Nemes barátim,
Az a pár szó nektek kockázat, és
Nekem sovány vigasz. Áldjon az ég.
Bár megválthatnám Róma végzetét.

LACO: Liktorok, indulás.

LEPIDUS: Hová, Laco?

LACO: A Szenátus száműzte, Pontiába.

ARRUNTIUS: Látok? Hallok? Az öt érzésem ép?
Vagy csak káprázom?

LEPIDUS: És az öccse, Drusus?

LACO: A palota börtönében fogoly.

ARRUNTIUS: Már érzem a bűzt. És Agrippina?

LACO: Pandatarián, kijelölt lakhelyen.

ARRUNTIUS: Mennykövet, íjat, harcos istenek,
Kardot, lándzsát, bunkósbotot – kevés
Az égi fegyvertár – hogy legalább
Ti védekezzetek! Milyen finom
Intézkedés, mily gyors, mily célszerű!
Kényszerlakhely? Börtön? Száműzetés?
S a hármaskör oka?

LACO: Felségárulás.

ARRUNTIUS: Minden vádiraton a körpecsét:
Odaüt, ahol fáj.

LEPIDUS: Mily különös.
Még tegnap a nép úgy éltette Caesart,
Hogy a leveleit hamisítványnak
Bélyegezte; s hogy Germanicus házát

Tudta nélkül készül lerontani
A rosszindulat. Hova tűnt a hangjuk?
Most, hogy kényszerlakhely, száműzetés,
Börtön az örökösök sorsa?

ARRUNTIUS: Hallgat,
Teli gyomorral. Vad Seianus ráfűjt
A népre, és szélvészként szórta szét
A szegény port. *(Lacóhoz és a többiekhez fordul)*
Mi felségárulást
Nem forralunk, ha ezért ácsorogtok.
Nadály ne szívja végünk. Kém uram,
Kikémeleltünk, eredj.
(Laco, Nero, Liktorok el)

LEPIDUS: Igaztalan vagy.

A hangjából ítélve tisztességes.

ARRUNTIUS: És ez a hivatala? Lepidus,
Szinónban inkább bíznék, mint az állam
E pribékjében. – Akkor miben bízom?
Abban, hogy a macska-szemű Tiberius
Fényes nappal nem látja, miket forral
Kegyence; ha látja, nem az a hírhedt
Ravaszdi, kinek mi, bolondok hisszük:
Saját házában úgy nevel kuvaszt
Véres húson, hogy – ha az istenek
Úgy akarják – a torkának ugorják.
Nem könyörgök ezért; de ha a sors
Úgy hozza, nem hunyom be a szemem.

LEPIDUS: Nem hozza.

ARRUNTIUS: Mért nem?

LEPIDUS: Él a kötelesség
S a tudat, hogy ő az uralkodónk.

ARRUNTIUS: A szörnyetegünk: bűne börtönéből
Semmi ál-erény nem válthatja ki;
Undok személye ocsmányabb a bűnnél –
Kéjvágya az uralkodó; saját
És Róma jó hírére ebekre hagyva,
Elbújt egy obskurus szigetre, hol
Tragédiát játszik bohóci maszkban

A káldeus csürhével; óra, nap,
Hét, hónap hosszat gúnyt űz a komoly
Asztrológiából, idétlenül
Több embernek horoszkópot csinál,
S amelyiknek jóslata kedvező,
Azt szikláról tengerbe löki,
Mert ő kifog a sorson. – A gonoszság
Csúcsához ez csak enyhe kaptató.
Caprin saját mézárszéket vezényel:
A gyilkolást művészetként tanítja,
S megjutalmazza azt, ki leleményes
Tortúrát eszel ki. És odagyűjti
Nemesi házakból a szép fiúkat
S a legszebb, legformásabb lányokat,
Kik bőségben, nemes erkölcsökön
Nevelődtek. Hat az ígéret, és hat
A fenyegetés; de kit a család
Megóvna, azt elrabolják a síró
Szülők szeme láttára, s lesz belőle
Sellarius, spintria játékszeréül
Sok ferde ésszel agyalt kéjelgésnek,
Melyre a természetnek nincs neve.
És Róma gyötrelmére s a miénkre:
Hiába ravasz, rossz vazallusa,
A kivénhedt hímrinyó gyámja lett,
Őt emelte – gyötrött nyakunkra lépve –
Az ürülékből istenek közé,
Hogy egész Róma áldozzon neki;
S Jupiter mégis inkább vágja dörgő
Mennykövét egy tölgyfába, mint belé.

(be Laco, Minutius, Pomponius)

LACO: Egyszerűen nem tudni, hogy mit ír.

Most meghal, vagy megjön?

POMPONIUS: Ez is, az is.

Ami előbb jön, köszönjük az égnek.

ARRUNTIUS: *(Lepidusnak)* Ezek Caesarról beszélnek, figyeljünk.

MINUTIUS: Egyik nap jól van, és Rómába készül,

Másnap beteg, s remélni sem meri.

LACO: Seianus egy barátját ma külön
 Levél kitünteti – a másikat
 Holnap megrója...

POMPONIUS: Egy különb levél.

MINUTIUS: Egyik hívének dicséri Seianust,
 Másnak említi, harmadiknak azt sem;
 A negyediknek szidja. S a Szenátus
 Sosem tudja, mit higgyen, mit ne higgyen.

LACO: Furmányos fortély, fel nem foghatom.
 Mondja meg, kit szeret, és kit utál,
 Hogy követhessük, és ne kelljen félnünk.

ARRUNTIUS: *(félre)* Szép napraforgó! Tisztességes? Ez?
 Ha nektek az, hát becsüljétek annak.

POMPONIUS: Nem tudom. Seianus mindenesetre
 Él és virul. Új szobrokat kap, újabb
 Babérokat, tetteit kőbe vésik,
 Szerencséje legendás, Caesar mellett
 Ordinárius konzul mind ez évben.
 Senki oltárán nem füstölög annyi
 Áldozat. Mit akarsz még?

ARRUNTIUS: *(félre)* Hogy a füstje
 Fojtsa is meg, azt.

LEPIDUS: *(félre)* Nyugodj, jó Arruntius.

LACO: De egy újabb levélben tiltja, hogy
 Áldozzanak neki.

MINUTIUS: Úgy hírlik?

LACO: Úgy.

POMPONIUS: Polluxra, ez rossz!

ARRUNTIUS: *(félre)* Herkulesre, jó!

MINUTIUS: Nem örültem, amikor Regulust
 – Ki, tudjuk, Seianusnak nem barátja –
 Tiberius egyértelmű parancsa
 Suffectus konzulságra kinevezte.
 Ez nem jó jel.

POMPONIUS: Ugyan. Trio Fulcinius,
 A társa, neki biztos embere.
 De jön Terentius.

(be Terentius)

Ő többet mesélhet.

(összesúgnak Terentiusszal)

LEPIDUS: Caesar nyilván jól megfigyelte már
Seianus táncát, s meg-megpördül ő is:
Sokféle levél és kétféle konzul,
Egyik nap kegy, a másik nap fenyítés,
Jó kedv, rossz kedv, most emeli Seianust,
Most meg lenyomja – újabban csak ez megy:
Minden jel szerint művészien
Kitervelt caesari cselsorozat.
Mert a kedvenc túlságos nagyra nőtt,
Meg is izmosodott; a katonák
S a tiszték mind tűzbe mennének érte;
Kreatúrái a szenátorok,
Félelemből vagy szép vagyont remélve
Mindenben rábízák a sorsukat;
Tiberius viszont vesztett erejéből,
Mert át is adta, s mert durva, dühöngő
Kéjvágya megfosztja a szeretet,
A közbizalom fegyverétől, s nem mer
Nyíltan a párviadalra kiállni –
Hát kettős száron vezeti Seianust,
Hogy féken tartsa, s folytonos zavarban,
Rá ne ijesszen, de vegye el kedvét
A rugdalózástól. Közben ravasz
Fortélyok révén gyűlöltesse meg
A vak tömeggel, melynek ereje
(In fine) majd szolgálatára áll,
S letiporja, mit útjában talál.

ARRUNTIUS: Lehetsz sasszemű Lyncaeus, ám szerintem
Az efféle kiváló színlelő
Politikus zsarnok még célszerűbb
Utat választ: a törvény erejével
Vágja el a torkát.

LEPIDUS: Ámde ha fél,
Az pucérabb lesz a bűneinél.

POMPONIUS: Őméltósága tehát kegyben áll?

TERENTIUS: Caesari kegy és hatalom teljében.
POMPONIUS: Jók az istenek.
ARRUNTIUS: *(félre)* Rosszak, hogyha túrik
E rossz beszédet.
TERENTIUS: Itt, e legutóbbi
Leveleiben írja, íme, tessék:
„Társam a gondban”, „jó Seianusom”.
LACO: De megtiltotta, hogy áldozzanak
Neki – ez áll?
TERENTIUS: Bárkinek, aki még él,
Ezt szeretné; de nem tiltotta meg,
Hogy Seianusnak – vagy neki magának –
Áldozzanak.
LACO: Nem több ez ennél?
TERENTIUS: Nem több,
Szavamra. De hogy biztos lehess, itt van
A levél.
ARRUNTIUS: *(félre)* Nyomorult emberi faj:
Hogy elhinné, amit szeretne hinni!
És ha csapda?
LEPIDUS: *(félre)* Nemes Arruntius, csínján.
LACO: Itt csak a név áll, cím nincs.
LEPIDUS: *(félre)* Figyeled?
ARRUNTIUS: *(félre)* Míg magamból bolondot nem csinállok.
LACO: Csak hogy „Seianus”.
POMPONIUS: Nyilván sietett.
Itt aztán, látod, kárpótolja bőven.
MINUTIUS: Saját kézírása?
POMPONIUS: Igen.
LACO: Valóban?
TERENTIUS: Higgyétek el, urak, Seianus keble
Elégtételtől így rég nem dagadt.
POMPONIUS: No és hogy az ifjú Caligula
Macróval elszelelt?
TERENTIUS: Hát, előszörre
Tán egy kissé bosszantotta a hír.
LEPIDUS: *(félre)* Figyelted?

ARRUNTIUS: *(félre)* Kósza hír el nem vakít,
Míg nem látom, hogy Seianus bukik.
(Arruntius és Lepidus el)

POMPONIUS: Nem tetszik. Nem tudom, nem tervez-e
Mégiscsak valamit Seianus ellen,
Ha Caligulát kedveli a nép.

TERENTIUS: Késő bánat. Bár ő Pagonianusszal
Figyeltette a fiút; ellenőrzi
Caesar vendégeit s levelezését,
Seianus tudta nélkül hang se juthat
Caesar fülébe, ha ellene szól.

POMPONIUS: Örömmel hallom.

LACO: De hogyhogy Macrót
Caligula így kegyébe fogadta?

POMPONIUS: Neki neje, a hercegnek viszont
Étvágya van. Ő falon a legyet
Nézi, s nem látja ágyában a bolhát.
S ha alszik, jól kitanult orral horkol.
Ki ne kedvelné inkább a kelő
Napot, mint a fakuló holdat?
Az a bölcs törekvés. Nemes Terentius!

TERENTIUS: Gyorsan sötétedik. Szolgálatodra.
(mind el)

V.

SEIANUS: Buzdulj, buzdulj, örömöm, ne tagadd,
Hogy forrásod is bő árral fakad.
Első órám ez, végre élhetek:
Beérte, ím, erőm eszméimet.
Ez még, és megvan. A világ egén
Két név ragyog: Rómáé s az enyéem.
Magasztos főm nem tűr földi tetőt,
Minden léptem egy csillagot lelök
Az égboltról! A vágy, mit oly merésznek
Hittem, most, hogy magasból rá lenézek,
Mily vérszegény. Nem a vér dönti el,
Hogy ki pór, ki nemes, hanem a hely.

Caesar helyénél nincs már magasabb?
Megálljunk itt? Méreg, hogy leragad
Az ember egy ponton. Caligula,
Hívjál hadat ellenem sor alá!
A szél kifulladás, ha útját nem állja
Erdő vagy város; elhamvad a máglya
Anyag híján. Ahogy ellenfél nélkül
Erőnk apad, és rajtavesztünk végül.
Hacsak az istenek nem ártakoznak
Az ügybe: akkor dicsőséget hoznak
Bukásukkal ránk. Csuda siker lenne!
Bár a sorssal megegyezhetnénk benne.
(*be Terentius és Szolga*)

TERENTIUS: Élj soká, nagy Seianus.

SEIANUS: Nos, Terentius?

TERENTIUS: Hallottál a csodáról?

SEIANUS: Nem, beszélj!

TERENTIUS: Felzaklatottan meséli a népség,
Mely Pompeius színházához tülekszik,
Hogy lássa szobrodat: oly fekete
Füstöt ont, mint egy rettentő kemence.

SEIANUS: Valami lator műve. Eredj, nézd meg.
Vegyék le a fejet, lássák, mi az.

(*szolga el*)

Egy rabszolga, hogy uszítsa a népet,

Rossz csínytevés... (*be Satrius, Natta és Szolga*)

Mi az, már visszajöttél?

SATRIUS: A fejet már, uram, levették, láttam;
S a nyílásból egy rémséges nagy kígyó
Kúszott elő!

SEIANUS: Rémséges? És miért?
Szakálla volt? Szarva? Vagy villás nyelve,
Mint a hízelgésnek? Olyan fehér volt,
Mint a nagy emberek élőködői?
Macro szelleme volt?

NATTA: Bocsássa meg

Az isteni Seianus, életemben

– Szent Fortunánkra esküszöm – nem láttam

Ehhez fogható rémes, nagyra nőtt,
Ronda, foltos, mérges, undok...

SEIANUS: Ó, párkák!
Micsoda vad jelző-sereg egy férget,
Egy kígyót leírni!

TERENTIUS: De hogy került
Oda, uram?

SEIANUS: Te is, Terentius?
Csak nem akarnál rossz óment csinálni
Belőle?

TERENTIUS: Úgy véli a bölcs Seianus,
Nem annak szánta az ég?

SEIANUS: Babona!
Ezek szerint a kerevet, amely
Berogyott a reánk várakozó
Kliensek népes serege alatt,
Vagy a Kapitóliumba menet
A macska, mely lábunk közt átfutott,
Az is rossz ómen?

TERENTIUS: Éppen az lehet...
Bár ne történt volna meg. Épp ma úgyis
A tömeg néhány szolgád elsodorta,
Ők a Sóhajok lépcsője felé
Kerülvén, megcsúsztak, s a nyakuk szegték.
Emellett legutóbbi jóslatodkor
Szerencsés madár egy se jött, de varjak
Bezzeg köröztek, majd az áldozattól
A börtönhöz szálltak, és egész éjjel
Ott károgtak lármásan hajnalig.
Ez nem tanács, csak kérés, nagy Seianus:
Járulj az istenek elébe újabb
Áldozattal.

SEIANUS: Futóbolondokat
Teremt a vallás. Azt hiszi Terentius,
Ha ez veszély – szégyen kimondanom –,
Az istenek megmásítják a sorsot?
S ökörhájon megvéve eltérítik
– Ha kedvük tartja most, egy perc alatt –

A rendelést? Hogy akár a legyek,
Elbódulnak az oltárakra ömlő
Vér és hús szagától? Hogy a hatalmuk
Oly olcsó, amint – szerintem – kicsiny?
A szegény Atlasz vállát terhelő
Olympusi közönyös csőcselékből
Az egyetlen Fortunát ismerem,
Kinek egy szem tömjénnel ostromolnám
Orrát, egy csepp olajjal édesgetném
Kedélyét. Őt imádom is, igen,
Kedves szobrát (egykor egy római
Király birtoka volt) házamban őrzöm,
Mert enyém lett a jobb stílus jogán.
Neki, hogy képzelgéstek elcsitítsam,
Nem röstellek áldozni. Jó papunk
Készítsen tejet, mézet, mákgubót,
Öltsön bak-illatú hálóruhát.
Áldozunk tüstént, hogy hamar kitessek,
Hiú félelmetek mily kész nevetség.

(mind el)

(be Cotta és Pomponius)

COTTA: Pomponius, hova ily sebesen?

POMPONIUS: Seianus urunknak viszek...

COTTA: Miről?

POMPONIUS: Macróról.

COTTA: Megjött?

POMPONIUS: Épp most ért oda
Regulushoz.

COTTA: Az az ő konzuluk.

POMPONIUS: Félórája.

COTTA: És sötét éjszaka!

Megyek veled, uram.

POMPONIUS: Gyerünk.

(el)

(be Macro, Regulus és Szolga)

MACRO: Caesar teljes szenátusi ülést

Akar, rendeleted kemény bírsággal

Sújtsa a távolmaradót.

REGULUS: Beírtam.
 Vidd konzul-társamnak, írja alá.
 MACRO: És minél hamarább hirdesse ki.
 A hely: Apolló temploma.
(szolga el)

REGULUS: Beírtam.
 MACRO: S az idő...
 REGULUS: Igen.
 MACRO: Nem feleddet el,
 Hogy szolgát küldj az őrparancsnokért?
 REGULUS: Nem, itt jön.
(be Laco)

MACRO: Gracinus Laco, barátom,
 Öröm, hogy látlak. És mindjárt beszélünk.
(Regulusnak) Te készíts listát a pretoriánus
 Ezredekről és a tribunusokról
 S a centuriókról nevük szerint.
 REGULUS: Igen.
 MACRO: Caesar üdvözlését hozom.
 LACO: Köszönöm, uram.
 MACRO: *(Regulusnak)* S hallod-e, jelezd,
 Kik a legjobb, próbált parancsnokok.
 REGULUS: Meglesz az is.
 MACRO: Érdemes Laco, Caesar
 Levelet is küld.
(a Konzul kimegy)
 Konzul! Fúriák!

Elment? – Meglátod, örömdre szolgál.
 Hé, Regulus! Az istenek haragja
 Kövesse szorgos lábad, s érje el
 Köszvény képében.
(a Konzul visszajön)
 Ó, derék uram,

Hiányoltunk. Kérlek, küldess hamar
 Üzenetet Fulcinius Triónak,
 Hogy fölkeresed, s tájékoztatod...
 Akármiről – tartóztasd fel, amíg
 Az őrseget megszemléljük Lacóval.

(a Konzul megint kimegy)

Milyen erőd van, Gracinus?

LACO: Hét ezred.

MACRO: Látod, mit ír Caesar... Már megint elment?

Teli a lába Merkúr higanyával.

De tudod-e, hogy hány pretoriánus

Testőrt tart Seianus maga körül?

LACO: Nem tudom pontosan – de azt hiszem,

Három századot.

MACRO: Hármat, jó.

LACO: Tán négyet.

MACRO: És a centuriók?

LACO: Azt majd a konzul

Listán hozza neked.

MACRO: No, majd ha megjön.

Csak tudnám, mit iparkodik. Gracinus,

Tudod, mi a helyed Caesar királyi

Szívében?

LACO: Igen, és nagyon...

MACRO: Uram,

Amit most bírsz, csak előleg további

Kegyekre.

LACO: Ez is több...

MACRO: Épp előttem

Töprengett, hogy tetézzé...

LACO: Életem,

S amim...

MACRO: Téged jelölt a feladatra

Rögtön; ez megerősít helyzetekben;

S ha jól végzünk itt, többre visz... Azt mondod,

Hét ezreded van?

LACO: Igen.

MACRO: Ezeket

Harckészültségben kell mind tartanunk.

LACO: Ezt értem én, de mégis hogy csináljuk...

MACRO: Kérded, nyilván, hogy ne keltsünk gyanút.

REGULUS: *(visszajön)* Mi az?

MINISTRÁNS 1.: Edényünk.

MINISTRÁNS 2.: Koszorúnk.

MINISTRÁNS 3.: Tiszta legyen.

FLAMEN: A koszorúkat. Külön tisztelettel

A verbénát.

PRAECO: Hallgasson nyelvetek.

FLAMEN: Anyánk, Fortuna, királynő fölöttünk,

Sorsunk bírója, tetteink rugója,

Minden hatalomnál hatalmasabb,

Jöjj el, s imánkat kegyesen fogadd.

PRAECO: Föl a szívvel, hallgasson nyelvetek.

MINISTRÁNS: Jöjj el, s imánkat kegyesen fogadd.

(kürtök, fuvolák.

Zenékük alatt a Flamen megízleli, majd körbe kínálja a mézet, agyagedényben ugyanúgy a tejet is; ezután tejjel meghinti az oltárt, elhelyezi rajta a mézes edényt; gyantát gyújt, körbefüstöli az oltárt, majd elhelyezi rajta a füstölőt, melybe néhány szál mákot tűz.

(Ekkor a zene elhallgatván, együtt mondják)

MIND: Fogadd áldozatunk, kegyes istennő.

(a szobor elfordítja vállát és fejét)

TERENTIUS: Nézd, mozdul a szobor!

SATRIUS: Elfordul tőlünk!

NATTA: Fortuna elfordult!

FLAMEN: Fordítsák jóra

Az istenek az óment. Valamit

Elmulasztottunk. Ám békélj meg, ég.

És legyen tartalmatlan haragodnak

Minden jele.

SEIANUS: Némulj meg, gyáva pap,

Kotord össze magad és vackaid,

Miket – vak gazdasszonyod és a vallás

Világcsaló kódét megvetve – ím

A földre söprök.

(letakarítja az oltárt)

Fordítsd el fejed,

Míg nem könyörgök, hogy nézz rám megint;

És állhatsz így, míg világ a világ,

Örök gúny tárgyaként: nyakad kifordult,

S a farkad bámulod, idétlen macska.
Vigyétek mind a gyertyát, füstölőt,
Mind a babonás ceremóniát,
Szórszálhasogató, mosott agyak!
(Seianus, Terentius, Satrius, Natta marad, többiek el)
Rabszolga én, és cégéres bolond!
Istenné tettek, istenként imádtak,
Áldoznak nekem, akár Jupiternek
Róma-szerte – én meg egy zsémbes szajha
Előtt hajlongok? Fortuna talán
Szégyenében fordította el arcát,
Tudván, hogy istenségnek ő a kisebb,
Cselédem szinte. Szégyellős királynő,
Köszönöm, hogy ily szerény vagy. – Ki az?

(be Pomponius és Minutius)

POMPONIUS: Kevés öröme lesz a híreimben.

Túl sokat is vártam. – Macro, uram...

SEIANUS: Halkabban, álljunk félre.

TERENTIUS: Ez igaz?

MINUTIUS: Ezek bámulják odakint az utcán.

SEIANUS: Micsodát?

TERENTIUS: Most mondja Minutius.

Mikor a szobrodon fejet cseréltek,
A nyaka köré kötél volt tekerve;
S imént egy tüzes meteor jelent meg
Odafent, nagy golyó, végiggurult
A szürke égen, s lebegve megállt;
Döbbenet bámulja a nép.

SEIANUS: Elég.

Macro itt van, ez sokkal fontosabb.

TERENTIUS: Macro itt van?

POMPONIUS: Láttam.

TERENTIUS: Hol és kivel?

POMPONIUS: Regulusszal.

SEIANUS: Terentius...

TERENTIUS: Uram?

SEIANUS: A parancsnokok rendeljenek mellénk
Erősebb őrséget.

(Terentius el)

Minutius,
Kérünk, hozd el Cottát, Triót a konzult,
Latiarist és mind, aki szenátor
Miénk, és biztos.

(Minutius el)

Kedves Natta, hozd el
Lacót, az őrparancsnokot.

(Natta el)

Satrius,
Minden szolgálókat fegyverezd föl, ámde
Feltűnés nélkül.

(Satrius el)

Ha netán veszélyes
A dolog, méltó végzetem betöltöm.
Rosszarcú Fortuna, ami a földön
Kétes, bizonytalan, az rajtad áll:
Engem megnyugtat a biztos halál.
Miért, hogy a gondolat megkísértett,
Mikor a fátum oly régóta éltet
Féktelen szabadon? Én segítettem
Kivágni Róma büszke cédrusát,
Germanicust; ledöntöttem a nyalka
Szilfa Drusust egyetlen jó csapással;
Földre terítettem két erős tölgyet,
Siliust és Sabinust; kiirtottam
Bozótként Claudia Pulchrát és Cordust,
Sosiát, Furniust s a cserje Gallust;
Erős fejszém keményen belevágtam
Agrippina terjedő gyökerébe;
Lenyestem s félredobtam ágait,
Nerót, Drusust, Caiust – bár egy kisarjadt...
Ha akarjátok, Párkák, hogy kihúnyjak
Célom előtt, nem is vagytok olyan
Kegyetlenek. Elég nagy dolgokat
Vittem végbe. Szolgám volt egész Róma.
A Szenátus tunya tanúja volt
Hatalmamnak, jobban rösteltem én

Parancsolni, mint ők eltűrni. Mind
Az atyák készen kínáltak nekem
Országot, templomot s a torkukat,
Ha kérem. És a legszebb: a Szenátus,
Róma, a nép mind látta: Jupiter
A társam, Caesar pusztán a segédem.
Ezt a volt hatalmat irigylitek,
Kaján Párkák, mert nem a tietek. *(el)*

(be Terentius és Tribunusok)

TERENTIUS: Várjatok, amíg bejelentelek.

(be Minutius, Cotta, Latiaris)

MINUTIUS: Marcus Terentius, közöld urunkkal,

Itt van Cotta és Latiaris.

TERENTIUS: Megyek. *(el)*

(Cotta és Latiaris egymás levelét olvassa)

COTTA: Ugyanaz a szöveg, mint az enyémben;

Csak kiköti, hogy jelen is legyek,

És a tervet támogatva szavazzak.

LATIARIS: De mi a terv?

COTTA: Nem írja meg neked sem.

LATIARIS: Ez roppant furcsa, kétes ügy.

COTTA: Bizony!

De Seianus úr majd eligazítja.

(be Natta és Laco)

NATTA: Öméltósága hol van?

TRIBUNUS: Órá várunk.

COTTA: Az őrparancsnok? Mi történt?

LATIARIS: Uram...

(be Seianus, Terentius)

SEIANUS: Nemes, bizalmas, jó barátaim.

Kedvességetek hogy lekötelez!

Érdemes Cotta, Latrius; Laco,

Vitéz kezded; szerelmes uraim.

Bár feloszthatnám magam köztetek;

Vagy bár csekélyke hatalmamban állna,

Hogy jószágtokat méltón viszonzzam.

Gracianus, kérünk, hogy őrsegedet

Ne oszlasd fel ma. Láttátok a konzult?

MINUTIUS: Trio mindjárt megérkezik, uram.
COTTA: Éppen most hívták össze rendelettel
A Szenátust.
SEIANUS: A Szenátust?
LATIARIS: Igen.
Dél előttre, Apolló templomába.
COTTA: Levélben hívtak, hogy legyünk jelen.
SEIANUS: Levélben? Hadd lám.
LATIARIS: Nem tudtad, uram?
COTTA: Nem, nem.
SEIANUS: A Szenátust, és tudtom nélkül?
S ily hirtelen? S a szenátorokat
Levélben hívják? De ki hozta?
COTTA: Macro.
SEIANUS: Ellenségem. Mikor?
COTTA: Éjfél után.
SEIANUS: Idő, körülmény, minden arra vall:
Valami cselvetés készül. – Mi az?
SATRIUS: *(be)* Uram, Sertorius Macro érkezett
Egymaga, négy szemközt kíván beszélni
Méltósággal főbenjáró ügyben,
Mely téged – így mondta – nagyon is érint.
SEIANUS: Jöjjön.
SATRIUS: Inkább vonulj vissza, uram,
Ne tudja meg, hány híved gyült köréd,
Mert azt akarja kikémleni nyilván.
SEIANUS: Fegyverrel jött?
SATRIUS: Megmotozzuk.
SEIANUS: Ne, inkább
Vigyétek egy másik szobába, hol
Titkon lesztek testőreink.
(Satrius el)
Nemes
Laco, biztos hívünk, csapataink
Érkeztéig a te erőd vigyáz ránk.
(alázattal) Nos, jó Minutius, becses Latiaris,
Érdemes, tette kész barátaim,
Rögtön jövök. *(el)*

LATIARIS: Ó, nemes lelkü úr!
COTTA: Őméltósága szokatlanul kedves.
Szinte soha nem láttam még ilyenek.
TRIBUNUS 1.: Igaz, de roppantul díszére válik.
MINUTIUS: Oly lelkesítő.
TRIBUNUS 2.: Marsra, millió
Éltem ha volna, mindet érte adnám.
LACO: És nevémen szólított!
LATIARIS: Engem is!
MINUTIUS: És engem!
LATIARIS: Ki sajnálná vagyonát
Egy ilyen úr egyetlen mosolyáért?
LACO: *(félre)* Ki sem az úr, sem a világ bolondja.
(mind el)
(be Seianus és Macro)

SEIANUS: Macro! Üdvöz légy, régen várt barátom!
Öröm, hogy láthatlak. Mikor jöttél meg?
MACRO: Éjfél körül.
SEIANUS: Satrius, hagyj magunkra!
(Satrius el)

MACRO: Azóta mindkét konzullal beszéltem,
Bizonyos dolgot Caesar rám bízott.
SEIANUS: Hogy van királyi drága jó urunk?
MACRO: Igen jól, hisz olyan fejedelem,
Ki nagyszerű jótéteményeit
Kiárasztja mindazokra, kiket
Kiválasztott fensége – mint az isten,
Ki nem felejtí, s nem mulasztja el
Jutalmazni az érdemet, amint
A tiedét is, boldog, és – mire
A nap delel – felmagasztalt Seianus.
Ne jöjj zavarba. Mert e küldetésre
Indított el Caesar a szigetéről,
Meghagyva, hogy utam tartsam titokban;
Magánemberként, rangom rejtve jöttem
Rómaig; s vártam, míg az éj leszállt;
A két konzulnak mondtam el csupán
Caesar nagy tervét – hogy teljes legyen

És meglepő a kegy, melyért magad
 Nem folyamodtál, nem is áhítoztál,
 S melyről a köztudomás mit se sejt.
 SEIANUS: Mi lehet az? Szívemnek fele, Macro!
 Ha jó, beszélj, mondd el Seianusodnak.
 MACRO: Ha rossz volna, utálnám magamat,
 Hogy ily jó úrnak bánatot hozok.
 Áthágom a parancsot, ha beszélek
 Csak ennyit is... de megbízom okos
 Titoktartásodban, s nem akarom,
 Hogy aggodalom vagy kétség gyötörje
 Lelked nyugalmát. Mert elmondhatom,
 Nemes uram, egy szenátor se tudja,
 Miről van szó; bár külön levelet
 Kapott mindegyik, hogy legyen jelen,
 S emelje méltó, fejedelmi fényét
 Az alkalomnak.
 SEIANUS: Örömmel csigázol,
 Macro, akár a ravaszdi menyecske?
 Mi éri meg e kint?
 MACRO: Amit kimondok:
 A teljes tribunusi hatalom.
 Ez ruháztatik Seianusra ma
 Nyilvánosan a Szenátus előtt.
 SEIANUS: Igaztalan gyanúsítottalak,
 Fortuna, hisz hű vagy hozzám.
 MACRO: Uram,
 Indulnom kell Caesarhoz mihamar,
 Fogytán az időm.
 SEIANUS: Caligula hol van?
 SEIANUS: Majd' elfeledtem beszámolni róla.
 Kegyvesztettként ott, Caprin ógyeleg.
 Tiberius még mindig nem fogadta.
 Nyakamba akarta varrni magát
 Erre az útra; ám tolakodó
 Ajánlközását egy rövid levéllel
 (S a lehető legkésőbb) leszereltem.
 Méltóságod mást tőlem ne kívánjon,

Mivel úgy tekintem, hogy itt se voltam;
De míg élek, szolgálatára állok.
Így búcsúzom.

SEIANUS: Derék, érdemes Macro,
Igaz barátunk. – Ki az?

(be Satrius)

Satrius,

Kíséred ki kedves jó barátomat.

(Macro és Satrius el)

Mily aljas szenvedély a félelem!
Mily csúf dolgokra készíti az embert!
Nemes barátot gyanúsítani,
Ellenségnek, szolgának hízelegni,
Jóindulatáért hajlongani
Olyan alaknak, akit az imént
Egy pillantásra sem méltattunk volna.
Ti, kiket istennek hív a bolond,
S jósjelekkel hintitek az eget,
Lehozzátok földre a skorpiót
Az állatövből és a bösz oroszlánt,
Rázzátok ki sarkaiból a földet,
Borítsátok sötétbe a világot,
Várost, falut szélvésszel dúljátok!
Ha újra félek, sújtson le a mennykő,
És siratatlanul pusztuljak el.
Aki fél, csak balsorsot érdemel. *(el)*

*(be Terentius, Minutius, Laco, Cotta, Latiaris, két Tribunus, továbbá
Pomponius, Regulus, Trio)*

POMPONIUS: Urunk nincs itt?

TERENTIUS: Mindjárt itt lesz, uram.

COTTA: Mi hír, Fulcinus Trio?

TRIO: Csupa jó.

De tartsd titokban. Ma urunk, Seianus
A Szenátus ülésén elnyeri
A tribunusi hatalmat.

COTTA: Valóban?

TRIO: Szót se a gondolatnak – de csak hidd el.

LATIARIS: Mit mond a konzul?

COTTA: Csak ne add tovább.
 Azt mondja, hogy ma Seianus urunk...

TRIO: Becsületedre kényszerítlek, Cotta,
 Ne fecsegd ki!

COTTA: Úgy éljek, uram.

LATIARIS: Mondjad.

COTTA: Elnyeri a tribunusi hatalmat.
 De mert becsületes vagy, jól tudom,
 Felszólítalak, hogy ne mondd tovább –
 E föltétellel bízták rám a hírt.

LATIARIS: Harpocrates vagyok.

TERENTIUS: És ez már biztos?

POMPONIUS: A konzul mondta, de bizalmasan.

MINUTIUS: Latiaris uram, mi hír?

LATIARIS: Megmondom,
 De esküdjél meg, hogy köztünk marad.

SEIANUS: *(be)* Tudtam, hogy több fonalunk van a Párkák
 Guzsalyán, mint hírlett.

REGULUS: Üdv, nagy Seianus!

TRIO: Üdv, méltóságos!

COTTA: Boldog!

LATIARIS: Nagy Seianus!

SEIANUS: Óment is hoztatok?

TRIO: Csak kedvezőt,
 Melyről méltóságodnak hírt hozunk,
 Szép örömhírt.

REGULUS: Vonulj vissza, uram.

SEIANUS: Igen. *(a körülötte állókhoz)*
 Mindjárt beszélhetünk.

TERENTIUS: Uram,
 A tribunosoknak mit mondanál?

SEIANUS: Köszönjük, és küldd el őket.

MINUTIUS: Uram...

LACO: Méltóságod egyéb parancsa...

SEIANUS: Nincs.
 Terhemre vagytok.

MINUTIUS: Más a nóta.

TRIBUNUS 1.: Nem szól?

TRIBUNUS 2.: Ránk se néz?

LACO: Bölc ember: akit az érdek
Vezet, olyan barátja lesz temérdek.

(mind el)

(*be Arruntius, Lepidus; több Szenátor áthalad mellettük a színen*)

ARRUNTIUS: Siessetek, liktor-mód szaporán.

Nehogy utolsóként kívánjatok
Jó reggelt a hatalmas Seianusnak!
Kapkodjátok a ruhát magatokra,
S a nagy barátság sápadt bélyegével
Arcotokon: futás! Nos, Lepidus
Marcus, mit is jóstál a napokban?
Lefelé tart Seianus? Csillaga
Mindjárt kialszik?

LEPIDUS: Nem tudom, mitől
Ragyog így fel, Lucius.

ARRUNTIUS: Mi pedig
Rá is bölintsünk? Mert hogy magasabbról
Nagyobbat és rémesebbet bukik?
Lehet. De ezt higgyék, akik szerint
A renyhe vágy a múltat visszahozza.
Katasztrófa korban bűn a remény.
Nézd, nézd! A buzgók nyája mint sereglik
Köszönteni! Mint pattognak, hogy a
Büszke nagyúr csak bölintson nekik!
Kísérjük a Szenátusig urunkat!
Kísérjük vissza! Méltóságos úr!
Utat, utat! Hirdesse urunk jöttét
Tíz kikiáltó és hat trombita!
Csókolj kezét, végy le egy szál haját
Urunk dicső válláról! – Nézd Sanquiniust
A vízkóros, csüngő hasával. Izzad,
De hogy rohanna! Ám amott a másik
A köszvényét legyűrve megelőzi.
Gyaloghintót fogadj, két markos szolgát,
Hogy here-hájad a célig vigyék!
Összefutnak! A köszvény lemarad.
(*Liktorok, Konzulok, Seianus etc. vonulnak át a színen*)

TRIO: Seianus nemes és bőkezű úr.
HATERIUS: Vitézlő férfiú.
LATIARIS: És bölcs fölöttébb.
SZENÁTOR 1.: Ő minden.
LATIARIS: Sokkal többre érdemes,
Mint amit kaphat.
TRIO: Méltóbbá teszi
A méltóságot.
POMPONIUS: Méltóbbá Caesarnál.
SANQUINIUS: Caesar csak Capri ura, míg Seianus
A birodalomé.
TRIO: Most lesz csak módja
A hűséget megjutalmazni.
COTTA: Elsők
Között támogatom szavazatommal.
LATIARIS: Én is.
SANQUINIUS: Én is.
COTTA: Hisz minél lelkesebben
Fényezzük hírét, annál szorosabban
Kötjük magunkhoz.
HATERIUS: Így igaz, uram.
Ez a módja, hogy megtartsuk helyünket.
SANQUINIUS: És még szerezzünk.
LATIARIS: Rangot, hivatalt.
POMPONIUS: Nem is fogom elvesztegetni azt,
Amit vagyonából magamnak szánok.
LATIARIS: Nézd, hogy ül Arruntius és Lepidus.
TRIO: Hagyd el, hisz hamar szembe ötlenek.
SZENÁTOR 1.: Velük nem közösködöm.
SZENÁTOR 2.: Én sem.
SZENÁTOR 3.: Én sem.
Növekszünk, ha az ő jóindulatába
Plántálnak minket.
COTTA: Ó, nemes Seianus!
HATERIUS: Becses Seianus!
LATIARIS: Érdemes Seianus!
ARRUNTIUS: Istenek! Nyílik s iszik a szivacs,
Aztán bezárul. Szerencsés, aki

Tekintete körében kap helyet;
Boldog, aki füle s nyelve körében;
S ó, áldott, aki finom könyökét
Megmarkolhatja, netán zümmögő
Légyként egy pöttyöt fülére tehet.

PRAETOR: Rendelj csöndet a Szenátus nevében,
S mindenki üljön a helyére.

PRAECO: Csöndet!

Csőndet Caesar s a Szenátus nevében.

MEMMIUS REGULUS ÉS FULCINIUS TRIO KONZULOK – E
MAI NAP, JÚNIUS KALENDÁJÁNAK NAPKELTÉTŐL, APOL-
LÓ PALATINUS-DOMBI TEMPLOMÁBAN – SZENÁTUSI
ÜLÉST TARTANAK. MINDEN ATYÁT ÉS ÖSSZEÍRT ATYÁT,
AKINEK A SZENÁTUS ÜLÉSÉRE BELÉPNI JOGA VAN, IN-
TÜNK ÉS FELSZÓLÍTUNK, HOGY TELJES SZÁMBAN MEG-
JELENJÉK. VEGYÉK MIND TUDOMÁSUL, HOGY ITT A KÖZ-
TÁRSASÁG ÜGYE TÁRGYALTATIK. BÁRKI TÁVOL MARAD,
BÜNTETÉSÜL BÍRSÁGGAL SÚJTATIK, KIFOGÁSA FIGYE-
LEMBE NEM VÉTETIK.

TRIO: A hiányzókat írd fel név szerint.

REGULUS: Összeírt atyák, szolgálja e gyűlés

A köztársaság üdvét és javát.

És kinek szent házában egybegyűltünk,

Apolló, ihlesd igaz és szabad

Gondolatra ítélő szellemünk.

A nagy Tiberius Caesar javasolja,

Hogy e komoly Szenátus adja meg

Szeretett emberének, Seianusnak

A tribunusi rangot és hatalmat.

Itt a levele, hiteles pecséttel.

Mi a teendőnk, összeírt atyák?

SZENÁTOROK: Olvastasd fel, halljuk mindannyian.

COTTA: Caesar saját nagysága előtt hódol

E javaslattal.

TRIO: Méltó és szerencsés

Caesari eszme.

LATIARIS: És méltó az úr,

Kire gondolata irányul.

HATERIUS: Méltó!
SANQUINIUS: Az irigységre csak egy római
Erénye vet féket: Seianusé.
SZENÁTOR 1.: Szeretve tisztelt!
SZENÁTOR 2.: Jóságos Seianus!
ARRUNTIUS: *(félre)* Ó, jámbor szolgaság, dühödt hízelgés!
PRAECO: Csöndet!

TIBERIUS CAESAR / A SZENÁTUSNAK / ÜDVÖZLETÉT
KÜLDI.

HA TI, ÖSSZEÍRT ATYÁK, GYERMEKEITEKKEL EGYE-
TEMBEN JÓ EGÉSZSÉGNEK ÖRVENDTEK, IGEN JÓL VAN;
MI ÉS ITTENI BARÁTAINK HASONLÓKÉPPEN VAGYUNK.
A köztársaság dolga, személyünkben távol lévén bár, gondolataink kö-
zött mindig jelen van; gyakran pedig nagyon is jelenlévő fejedelmek előtt
is rejtve marad ügyeinek igaz mivolta – aminél nagyobb nyomorúság
állapot nem érhet, hisz a kormányzás művészetét semmi jobban nem
nehezíti. De miután derűs könnyedséggel élvezzük éberem őrködő Sze-
nátusunk segítő szorgalmát, bevalljuk, így szívesebben hódolunk kedv-
teléseinknek, nem mintha tisztünkben gondatlanok volnánk, hanem
mert tudjuk, hogy a mi szorgalmunkra nincs égető szükség. Ezért a leg-
kevésbé sem bántanak bennünket a számos és alávaló röpirat visszavo-
nultságunk tárgyában megjelent híresztelése, melyeket inkább az embe-
ri tudatlanság, semmint a rosszindulat sugallt, és melyek, ha ügyet sem
vetünk rájuk, hamar elenyésznek, ha viszont érzékeny figyelembe vesz-
szük, rágalmuk rajtuk ragad. Szerzőiket sem kívánjuk, ha megtalál-
tatnak is, büntetni: szabad államban (mint a miénk) minden ember él-
vezze nyelvének és gondolatainak szabadságát.

ARRUNTIUS: *(félre)* A bíbic! A bíbic!

PRAECO: Ám oly ügyekben, melyek méltóbb módon és közelebbről érin-
tik a fejedelem fenségét, óvakodnánk oly kegyetlenül kezelni ennen jó
hírünket, hogy ezen ügyeket elhanyagoljuk. Igaz, összeírt atyák, hogy
Seianust homályos és szinte ismeretlen sorból emeltük föl...

SZENÁTOROK: Hogy? Hogy?

PRAECO: ...a nagyság legmagasabb és legragyogóbb fokára, reményeink
szerint megérdemelten; bár nem minden veszély híján: mert igen bát-
ran játszik az az uralkodó, aki egyvalaki iránti személyes szeretete mi-
att kockáztatni meri minden más alattvalójának gyűlöletét.

ARRUNTIUS: *(félre)* Ez elevenbe vág: más lesz a nóta.

PRAECO: Ám megbízunk ennen szeretetünk és felfogásunk helyes voltában, tehát semmi módon nem illetjük oly gyanúval a mi Seianusunk érdemét, hogy az bárki számára sértővé tenné iránta való kedvezésünket.

SZENÁTOROK: Ó, helyes! Helyes!

PRAECO: Habár kívántuk volna, hogy Agrippinával és unokaöcséinkkel szembeni buzgalma higgadtabb folyást vett légyen, amazokat hivalkodó tetteik nyilvánították bűnösnek; és kívántuk volna, hogy emlékezzenek: semmi ártatlanság nem bízhat annyira önmagában, hogy ne örvendene az irgalom kegyes tekintetének; ám ő hűsége dühödésében e tekintetünket olyannyira eltérítette felőlük, hogy könyörületünk inkább kifüladt kegyetlenségnek láttatnék – ha egyáltalán felajánlanánk.

ARRUNTIUS: *(félre)* Ó, ezt vártam. Jó útra tért a róka?

PRAECO: Némelyek az ő közéleti szigorát esetleg úgy értelmeznék, mint személyes ambíciót, és hogy a nekünk tett szolgálat ürügyén csak az útjában lévő akadályoktól szabadul meg; érvül pedig citálnák a fegyveres erőt, melyet a pretoriánus katonákból kreált magának, a bírósági és szenátusbeli klikkjeit, a számos hivatalt, melyeket maga visel, illetve másoknak osztogat, a népszerűségét és a talpnyalóit, azt, ahogyan e kényszerű visszavonultságba sürgetett (és szinte hajszolt) bennünket, végül pedig, hogy a vönkké akart feltolakodni.

SZENÁTOROK: Furcsa!

ARRUNTIUS: *(félre)* A keselyűk, Marcus, mondtad előre.

PRAECO: Bölcsességték, összeírt atyák, majd megvizsgálja e törekvéseket, és ítélt felőlük. De – ha netán a mi fölmentő szavazatunk döntene róluk – ki kell nyilvánítanunk, amint gondoljuk is, hogy igen ártalmasak.

SZENÁTOROK: Ó, mindent visszaállít; csöndesen.

PRAECO: Ám mindez még bizonyításra vár, s a bejelentők fejükkel felelnek érte. Mit mondjunk, vagy inkább mit ne mondjunk, összeírt atyák, ha ez igaz, az istenek s az istennők pusztítsanak el, ha tudjuk! Azt kell azonban gondolnunk, hogy nem jól sáfárcodtunk kedvezésünkkel; s arra kell jutnunk, hogy e választásunkban vagy az isteneknek nem adtuk meg, ami jár – vagy az istenek nekünk.

(a szenátorok fészengenek)

ARRUNTIUS: *(félre)* Melegük kezd lenni, fészengenek.

PRAECO: Nem sürgettük mohón, tiszteletre méltó atyák, a változást; nem holmi új vágy térít el vonzalmunktól, sem holmi régi sérelem; csakis ama szükséges aggodalom, mely minden órában arra inti a fejedelmek bölcsőbbjét, hogy viseljének gondot önnön biztonságukra, s ugyanőket arra

tanítja, hogy okos dolog óvakodni a legkisebb ellenségtől is – még inkább ama nagyoktól, akiket saját nekik osztogatott kegyeik növeltek félelmet keltővé.

SZENÁTOR 1.: El, el!

SZENÁTOR 2.: Ülj arrébb!

COTTA: Ejj, mozduljatok!

ARRUNTIUS: (*félre*) Szellő elég, és hogy hull a levél!

PRAECO: Mindezért kívánjuk, hogy az általa eddig betöltött hivatalokat elsőbben is zárolja a Szenátus; ő maga pedig minden hatalmából, illetve tisztségéből felfüggesztessék.

SZENÁTOROK: Hogyan?

SANQUINIUS: (*nyomakszik*) Bocsánat.

ARRUNTIUS: Táncolj, delfin!

És Haterius?

Köszvényes, hát szilárdan ül szegény.

Táncolsz? Jön a vihar.

SEIANUS: Tovább ne olvasd!

REGULUS: Atyák, üljete le. Olvasd tovább!

SEIANUS: Hamisítvány! Elég!

REGULUS: Őrség! Te ül le!

PRAECO: Csöndet!

... ő maga pedig minden hatalmából és tisztségéből felfüggesztessék; amíg törvényes és megfontolt tárgyalás nem vizsgálja ártatlanságát, melyet – valami azt sugallja – szükséges kétségbe vonnunk. Amennyiben, összeírt atyák, mélyreható bölcsességtek további indítékot talál – vagy további intézkedésre, vagyon- és földbirtok-elkobzásra, egyéb okot – sem hatalmunk nem korlátozhatja jogotokat, sem rokonszenvünk nem csorbíthatja pártatlanságotokat. Örömet jelen volnánk az ügyben tartandó tanácskozásotokon, ám egy ilyen kiterjedt pártütés veszélye (ha bebizonyosodik) megtiltja, hogy ilyesmivel próbálkozzunk – hacsak a konzulok egyikét föl nem kéritek, hogy biztonságunk érdekében katonai fedezet alatt hazakísérjen bennünket; akkor készséggel vállaljuk a próbát. Mindaddig nem volna illendő alkalmatlankodnunk egy ilyen józan ítéletű Szenátusnak, mely pontosan tudja, mennyit árt az ártatlannak, aki megkíméli a bűnöst, és milyen méltó az istenek előtt egy hálátlan személy halála. Ezzel nem Seianusra utalunk – mindamellert jó, ha rajta tartjátok a szemeteket –, továbbá ott van Latiaris szenátor is, valamint Pinnarius

Natta, két legbizalmasabb és tisztére büszke hadsegédje, akiket nem kívánjuk, hogy elfogassanak, csak ha az ügy természete szükségessé teszi.

REGULUS: Őrség, Latiarist.

ARRUNTIUS: Ó, a kém!
A dicső kémet elkapták! Ki szánja?
Munkádnak bére vár. Ha eljátszottad
A szereped, mi hasznodat veszik?

(Latiaris és Natta őrizet alatt el)

Szerszám, szögre vele.

SEIANUS: Utat!

LACO: Megállj!

Halál fia, aki csak egyet is lép
Kardom hegye felé.

SEIANUS: Nincs egy barátom?

ARRUNTIUS: Hallgat, ha van. Akár a taps, az éljen.

MACRO: *(be)* Nemes Szenátus és konzulok, üdv!

SEIANUS: *(félre)* Macro? Ó, akkor véged van, Seianus.

MACRO: Béke, nyugalom, összeírt atyák.

Macro, Caesar kegyes akaratából
A praetoriánusok parancsnoka,
(A tisztség immár nem e büszke úré)
Szavatol biztonságtokért; szilárd
Bizalmatok díjául szavatolja
Továbbá minden katonánk és tisztünk
Biztonságát is.

REGULUS: Seianus, Seianus!

Állj elő, Seianus!

SEIANUS: Én? Szólítottak?

MACRO: Bizony, pimasz szörnyeteg, szólítottak.

SEIANUS: Macro, korábban másképpen beszéltünk.

E testület, mely mindkettőnket ismer,
Ha szólanı kíván, eldöntheti,
Melyikünk a pimasz.

MACRO: Csínján, Typhoeus.

Ha én volnék pimasz, hát az leszek:
Bokán rúglak, letépem a ruhád,
Megcsavarom szakállad, orrod – így,
(És senki ember nem sajnál miatta)

Rút vipera, az agyad kellene
Széttaposni.

REGULUS: Elég!

MACRO: Ha kivetkőznék
Emberségemből, méltón megkínoznám
Ezt az árulót. Mit ültök, atyák,
Mit bámultok? Nem ítéletek el
E gazembert, ki már akkor kimondta
Magára a végzést, mikor először
Fellázdát Caesar ellen? Phlegra síkja,
Hol szörnyek gyűltek az istenek ellen,
Nem látott ily ocsmányságot.

REGULUS: Vigyétek!

S az istenek óvják Caesart.

TRIO: Vigyétek!

HATERIUS: El!

COTTA: A börtönbe!

SANQUINIUS: Érdeme szerint.

SZENÁTOR 1.: Babért ajtóink fölé.

SANQUINIUS: S egy arany-

Szarvú és koszorúkkal ékes ökröt
A Kapitóliumra.

HATERIUS: Jupiternek

Áldozatul Caesar üdvéért.

TRIO: Minden

Isten óvja Caesart!

COTTA: Apolló!

SANQUINIUS: És Mars!

HATERIUS: Diana!

SANQUINIUS: Pallas!

SZENÁTOR 2.: Mercurius, Junó

Óvja!

MACRO: Torz emberforma, el veled!

(Seianus őrizet alatt el)

COTTA: Minden feliratról ki kell törölni.

TRIO: És ledönteni, ahány szobra van.

HATERIUS: A szekereit összetörni.

ARRUNTIUS: Sőt,
 A lovai lábát is, meg ne ússza
 Egy ártatlan is.

LEPIDUS: Örvényként forognak
 Az emberek indulatai.

ARRUNTIUS: Mintha
 Testük-lelkük Fortuna kerekéhez
 Volna kötözve örök rabjaként.
(el mind, Lepidus, Arruntius, nébány Szenátor marad)

LEPIDUS: Ki bízna meg a nép hangulatában
 Vagy a szavában, miután ma látta –
 Amit az összes isten jóslatának
 El nem hitt volna – Seianus bukását?
 Ő, ki úgy kelt föl ma is, mint a nap,
 Klienseinek lihegő ködén át
 Ragyogva, megbámulva és csodálva
 Babonás mórok ős isteneként!
 Kit rossz inasként ugráltak körül
 Szolgalelkű nemeseink, s az ajkát
 Úgy lesték, mint életük kútfejét!
 Kinek több térdhajtás, több áldozat járt,
 Mint ahány oltárt Róma felkínálhat –
 És megbukik! Bukik? Hogy egy baráti
 Sóhajt nem mer megkockáztatni senki,
 Csöpp szánalmat a megkönnyebbülés!

ARRUNTIUS: Akik fényében zümmögtek szúnyogként
 Tömör felhőben, most nyomuk veszett!
 Leülni mellé sem merészel senki!
 S akik a Szenátusban ünnepelték,
 Most börtönbe hurcolják, s nem pirulnak!
 Akik a gazda nyomában loholtak,
 Mint szökött rabszolgát, karddal kísérik!
 Babér, kézcsók helyett bilincs, pofon;
 Címért vak szégyen, rangért durva gúny!
 A vak szerencsében ki bízna még?

LEPIDUS: Aki zsákmányául kínálkozik,
 S bolond módra nem sejtí a kelepécét.
 Fortuna, nem vagy istennő, ha mi

Bölcsek vagyunk. Hisz nem volnál sehol,
Ha nem hinnénk, hogy szerencsét hozol.

(kiáltások kintről)

SZENÁTOROK: *(kint)* Róma minden istene óvja Caesart!

(be Macro, Regulus, Szenátorok)

MACRO: Nagy Seianus, kit rettegett az állam,
A nemeseket korbáccsal kezelted,
Caesar gyámja képében osztogattad
A rangot és a hivatalt; a nép
Alázattal leste terveidet,
És szajkóként visszhangozta szavad;
A hódolót hűsz lépésről fogadtad,
Ki templomot, sőt, piramist akartál
Órjás magadnak – gögöd magasából
Ím, porba buktál.

REGULUS: Hála Jupiternek!

SZENÁTOROK: Éljen Macro, ki megmentette Rómát!

Szabadság, szabadság! Vezess tovább!

Éljen Macro, ki megmentette Rómát!

ARRUNTIUS: E Szenátus hízelgéséből látom,
Hogy ez az új fickó, Macro még torzabb
Emberforma lesz, mint ama bukott.

(el mind, Lepidus és Arruntius marad)

TERENTIUS: *(be)* Ó ti, kikben még él a józan ész,

S az emberséget még nem űztétek ki

Kebletekből, hol maradt még erény

Szánni a bűnöst, ha már nyomorult;

Fületek hallja, szemetek sirassa,

Hogy tesz az ember túl a fúriákon.

A vérmes sokaság – mely sose tudja,

Mért szeret vagy gyűlöl, csak erejét

Vágyik fitogtatni – amint meghallja

A kósza hírt, hogy Seianus bukik,

Azzal a szomjú, forró lendülettel,

Ahogy egy új cirkuszhoz, nagy versenyhez

Rohanna, föl a Kapitóliumra

És Pompeius színházához özönlik;

Mint megannyi kőmardosó szelindek,

– S mintha megéreznék a szobrai
Vad dühüket – előbb ledöntik őket,
Aztán kötélén húzzák utcahosszat,
Ordítva: „Ez volt az a koszorús,
Pomádés fő, melyet úgy tisztelt Róma!
Hát munkára, fújtató és kemence,
S a nagy Seianus darabokra zúzva
Olvadjon semmivé!”

LEPIDUS: Ó, népharag...

TERENTIUS: Míg a Szenátus hamar összeül
Concordia templomában, zajong
A tömeg: „Gyerünk a Tiberis-partra,
Tapossuk meg a dögét!” A gyalog-
Hintón ülők szolgálkával pörölnek:
„Lekéssük az ítéletet, futás!”
Mert rettegnek, hogy lazaságukat
Valamely rabszolgájuk följelenti,
S ők sem kerülnek el a hóhér-kampót.
A csőcselék között kínos zavarban
Vallják: „azt” nem szenvedhették soha;
Miféle ember volt egyáltalán?
S az arca? Orra? Szája? A szakálla?
Ők rég megmondták, hogy „az” mire jut –
Hiszen sem okos nem volt, sem vitéz;
És mit visel majd kivégzésekor?
De a hordából egy se kérde meg,
Mi volt a bűne; vádlója ki volt;
Ki tanúskodott, volt-e bizonyíték.
Egyik azt mondja: „Valami cirkalmas
Hosszú levél jött Capriból...” – „Aha.”
S elégedetten bólogatnak.

LEPIDUS: Ó,
Fortuna rabjaként hogy gyűlölik
Az elítéltet.

ARRUNTIUS: Ámde ha Seianus
Sikeresen letaszítja a vén
Tiberiust, ugyane csőcselék,

Mely most fúriaként dühöng, azonnal
Caesari trónra emelné Seianust.

LEPIDUS: És azután?

TERENTIUS: Fővesztésre ítélte
A Szenátus – s ahogy megvolt, a durva
Sokaság rácsapott a szerencsétlen
Törzsre; nem volt elég nekik az állam
Mohó igyekezettel végrehajtott
Ítélete, nem: tajtékzó dühvel
Ízekre szedték. Mert ezernyi fej,
Ezernyi kéz és tízezer ordítás
Egyesült a tevékeny gyűlöletben.
Vénembert a kor, szűzet a szemérem,
Özvegyet férje veszte vissza nem tart,
Oly öröm ez a bukás, félre bú,
Tombol a kegyetlenség mámora –
Ez a szemét vájja, az az agyát,
Mocskolva magát, házát, híveit.
Ez elmart egy kart, és most darabolva
Árulja a húst, ki ad többet érte;
Ez a combját, az a kezét levágta,
Ez lábfejét, az keze, lába ujját;
És a máját, a szívét; nincs határa
A vak dühnek, és nincs a gyűlöletnek.
Ami tilos, az most százszor szabad.
Ha egészként ő volt a nagy Seianus,
Caesar társaként a világ ura,
Most, darabokban, sír se kell neki;
Ízenként egy-egy marék por elég.
Eltemették, és nem nyugszik sehol.

(be Nuntius)

ARRUNTIUS: Seianusról?

NUNTIUS: Igen.

LEPIDUS: Mi volna még?

Halott. Tudjuk.

NUNTIUS: Hát szánakozzatok.

Történt annyi, hogy felzokogjon Róma,
Sőt, Caesar – mert soha rabszolga nem

Véthet oly szörnyen, hogy a zsarnok állam
 Rámérte kín szánandóvá ne tenné.
 A holt Seianus lányát és fiát
 – Kikből mostanra annyi sem maradt,
 Hogy a hóhér kampóját megakassza –
 Előhurcolták új áldozatul;
 Tudatlanságuk, zsenge éveik,
 Ártatlan, méla gyermekségük folytán
 Alig érezték a végső veszélyt;
 A lány értetlenül kérdi, hová
 Hurcolják? És miféle vétekért?
 De nem teszi többé, egy kis verésből
 Okul majd. – Ám mivel tiltja a törvény,
 Hogy zsenge szűzet kivégezzenek,
 Torz tréfával az irgalmatlan Macro
 Int a durva hóhérnak, hogy buja
 Kedvvel tegyen rajta erőszakot.
 Aztán megfojtják fivérét is, őt is.
 LEPIDUS: Ó, pokoli tett, borítsa sötétség
 Az emlékét is!
 NUNTIUS: Majd tetemüket
 A Sóhajok lépcsőire vetik;
 Arra járván anyjuk, az eltaszított
 Apicata ott megtalálja őket
 Kiterítve a lépcső fokain;
 Fúriaként átkot mond önmagára,
 Arcát karmolja, tépi a haját,
 Mellét, hasát öklözi, térdre rogy,
 Szólítja őket, aztán az eget,
 Majd zokogásán erőt vesz a hangja,
 S oly keserű, fekete káromlással,
 Hogy rettegik az istenek, a nap
 Keletre menekül, s az ősi Káosz
 Formátlanul feltámad, és elönti
 Őket s a vakvilágot – káromolja
 Igaztalan sorsáért az eget,
 S a zsarnok végzetet, úgy kérdezi,
 Mit vétett ő s a kis ártatlanok,

Hogy a bosszúból így kijut nekik,
Míg Lívia, Lygdus, Eudemus él –
Akik – Caesar s a Szenátus előtt
Bizonyíthatja – megmérgezték Drusust.

LEPIDUS: Cinkosokként?

NUNTIUS: Igen.

LEPIDUS: De furcsa rémtett.

ARRUNTIUS: Furcsán is derült ki. – S a szörnyeteg,
A sokaság? Tántorog, mint a részeg?

NUNTIUS: Dühük kifortyant; amit elkövettek,
Szánják-bánják.

ARRUNTIUS: Gaz népség, köszönöm!

NUNTIUS: Az ingatag butábbja azt hiszi,
Ártatlan volt. Bánkódnak. Van, aki
– Tán markolja húsának egy cafatját
Vérétől büzlő keze – azt kívánja,
Bár összeraknák, és újjászületne.

LEPIDUS: Ha nekilát, hogy eljátszik velünk
Fortuna! Kerget, forgat, összeráz!
Amint tüzes szeszélye változik.

ARRUNTIUS: Hiszed, Fortuna, hogy jóváteszed
Bűneidet? Kegyed ha félreosztod,
A furcsa büntetés kiegyenlíti?
Ti, állam csúcsein álló izék,
Ne hencegjetek: csúszós a magasság.
Ha buktok, nem támadtok fel soha:
S aki megszánna, az is ostoba.

TERENTIUS: Okulj a példán, hiú, pimasz ember,
Ne vedd az isteneket semmibe.
Gyűlöletes mulatság káromolni,
Még inkább tagadni hatalmukat.
Kit a reggel fennen ragyogni lát,
Este a porban találja magát.
(mind el)